

František Josef Studnička (1836–1903)

František Josef Studnička

In: Martina Němcová (author): František Josef Studnička (1836–1903). (Czech). Praha: Prometheus, 1998. pp. 23–69.

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/401631>

Terms of use:

© Němcová, Martina

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

FRANTIŠEK JOSEF STUDNIČKA

Dětství a středoškolské studium

František Josef Studnička se narodil 27. června 1836 v Janově u Soběslavi jako třetí dítě (první syn) učitele Františka Xavera Studničky a jeho ženy Veroniky rozené Hořejší.

Radost rodičů byla nesmírná, zvláště když hošek v letech pacholetských jevil obzvláštní touhu k učení a vzdělávání se. Nad jiné byl pak všímavý, kdykoli vyšel s otcem po škole do polí. Tu nebývalo otázkám ani konce. ([53], str. 146)

První školní vzdělání získal na janovské dvoutrídce, kterou navštěvoval od roku 1840 do roku 1848. Podle školního katalogu svou docházku do školy zahájil 9. září 1840, tedy ve čtyřech letech; jako řádný žák první třídy byl však veden až od roku 1843. V letech 1844–1848 navštěvoval druhou třídu. Ve všech předmětech (čtení začáteční a s pravidly; psaní knižní–běžné, kancelářské, latinské; počty z hlavy a s ciframi; pravopis; dějiny a zeměpis; náboženství) byl hodnocen jako velmi pilný.¹⁾ Každé pololetí býval zapsán jako vzorný žák do knihy cti. V roce 1848/49 studoval jako privatista na německé hlavní škole v Táboře.²⁾ V říjnu 1849 byl přijat na německé gymnázium v Jindřichově Hradci.

Přijetí do gymnasia tenkrát nedělalo žádných obtíží: předložilo se vysvědčení z třetí třídy tak zvané „Hauptschule“, které se např. v Hradci a v Táboře nalézaly a kandidat věd latinských byl přijat bez dalších zkoušek přijímacích ... ([28], str. 1)

Na jindřichohradeckém gymnáziu studoval v letech 1849–1857. Od roku 1852 byl prvním z celé třídy (z 20 až 30 studentů), za celých osm let nezameškal ani jedinou vyučovací hodinu. Vynikal neobyčejnou pilí a nadáním.³⁾

... vzpomínáme zejména svědectví prof. Holejšovského, kterýž s nadšením o něm vždy vypravoval, kterak sotva byla písemná práce z řečtiny dodiktována, již Studnička odváděl první překlad do řeckého jazyka bezchybný. ([12], str. 2)

Ačkoli mladistvému studentovi často zastesklo se po rodném domě a po lásce v kruhu rodinném, ačkoli neměl tolik prostředků k výživě, na to pak k zábavám, jako jeho šťastnější druhové z bohatších rodin, proto přece tím více přilnul ke knihám, v nichž hledal jedině zábavy. ([53], str. 146)

Na německém jindřichohradeckém gymnáziu působila v první polovině devatenáctého století řada českých profesorů. Mezi nejvýznamnější patřili Josef Procházka, Pavel Jehlička, Josef Bumba, Josef Steinhauser a Antonín Fleischmann. Nejvíce na vnímavého a nadaného studenta zapůsobil Eduard Schöbl, profesor matematiky a fyziky, který patrně ovlivnil i výběr dalšího Studničkova studia a jeho budoucí povolání.⁴⁾

V roce 1857 vykonal Studnička maturitní zkoušku s výborným prospěchem.⁵⁾

V Jindřichově Hradci se věnoval také hudbě. Byl dobrým zpěvákem a pianistou, pokoušel se i o vlastní skladby. K abiturientnímu věnečku absolventů složil *Čtverylku*, která byla poprvé hrána o prázdninách roku 1857.⁶⁾

Studnička na svá studia v Jindřichově Hradci často vzpomínal. Svému učiteli a později příteli Schöblovi napsal:

Nedávno jsme se náhodou sešli v Slovanské kavárně a opět náhodou vytáhl Picha svůj denník a náhodou přišel na den, kde direktor náš bývalý Pštrosa, u něhož jsme zpívali, navštívil, kde jsi mu dle chuti „Hohes mädchen“ zazpíval, kde se vyjádřil „Kinder, ihr habt mir heute einen schönen tag verschafft!“ Dlouho, předlouho povídali jsme si o tehdejších časech a srovnávali je s nynějšími, jak vůbec děláváme, když se sejdeme. Zpomínáte také vy v Praze na ony slastné doby, když po Waigaře při měsíčku jsme s notami v ruce jezdili a v rozjařenosti zpívali ?⁷⁾

Vysokoškolská studia ve Vídni

Po ukončení gymnázia obdržel Studnička státní stipendium, které ho zavazovalo ke studiu na filozofické fakultě vídeňské univerzity. Imatrikuloval se 12. prosince 1857, studoval zde čtyři roky.⁸⁾ Během celého studia pobíral stipendium 150 zlatých ročně.⁹⁾ Věnoval se hlavně studiu přírodních věd.¹⁰⁾

Za studií na vídeňské universitě zjednal si můj otec velmi dobrý přehled po všech tehdejších přírodních vědách a zejména se — vedle fyziky, o níž se nejdříve zajímal — jeho zájem poutal k astronomii a ku všeobecnému zeměpisu. ([39], Naše rodina, str. 5–6)

Studničkovo stipendium bylo určeno pouze na tři studijní roky. Na jaře roku 1860 byl proto nucen požádat o jeho prodloužení. Děkanát filozofické fakulty Studničkovu žádost obdržel 25. srpna prostřednictvím c. k. místodržitelství v Praze. 7. října ho ohodnotil jako výborného a talentovaného studenta, který se rozhodl rozšířit studium matematiky, fyziky a přírodních věd, aby mohl získat doktorát a složit zkoušku učitelské způsobilosti. Vzhledem k doporučení a naprosté chudobě ponechalo místodržitelství Studničkovi stipendium na čtvrtý rok studia.¹¹⁾

Další stipendium mohl Studnička získat za výborné studijní výsledky. Dne 19. března 1858 bylo stipendijním komisařem Studničkovi navrženo udělení stipendia za zimní semestr. Byl zařazen do II. kategorie (dobré studijní výsledky, pilná a pravidelná návštěva přednášek, ale žádná odborné práce). Protože však bylo v I. kategorii (studenti s odbornými výsledky) mnoho uchazečů, Studnička nakonec stipendium nezískal. 21. dubna 1860 byl stipendijním komisařem opět navržen na stipendium, tentokrát v I. kategorii.¹²⁾ Materiály z posledního zasedání stipendijní komise se nezachovaly; je však pravděpodobné, že Studnička stipendium získal.

Matematiku Studnička studoval u profesora Motha, fyziku u profesorů Kunzeka, Eittingshausena a Petzvala, zoologii, mineralogii a biologii u profesora Ungera, Fenzla a Zippeho.¹³⁾ Všechna kolokvia skládal s vynikajícím prospěchem. Kromě matematiky, fyziky a přírodovědy navštěvoval také přednášky

z francouzštiny, polštiny, filozofie a německých dějin. Z celkového počtu hodin studia věnoval matematice 20,4%, fyzice 48,2%, přírodovědě 19,2%, jazykům a společenským vědám 12,2%. O svém studiu napsal:

Po čase změn je tu opět nudná jednotvárnost kolokvijní, která — má jediná útěcha — netrvá dlouho. Mimo přitažlivých přednášek z matematiky, která se nyní pohybuje v přesných smělych symbolech — matematika budoucnosti — a mimo fyzikálního ústavu je tu málo toho, co může zájem více povzbudit. Zoologické demonstrace jsou nudné tak, že jsem dal přednost samostatně něco začít, když mi profesor dal k dispozici k libovolnému použití mikroskop.⁷⁾

Zdá se, že se Studnička chtěl zabývat fyzikou. Od roku 1859 pracoval ve fyzikálním ústavu vídeňské univerzity. 8. června 1860 referoval na 15. zasedání Vídeňské akademie věd o výsledcích, ke kterým dospěl ve fyzikálním ústavu s kolegou J. Odstrčillem; tato práce vedla k publikaci *Über elektrische Entladung und Induction* [S2].

18. července 1861 přednesl Studnička ve Vídeňské akademii věd výsledky své další práce, která byla vykonána ve fyzikálním ústavu (patrně pod vedením ředitele Eittingshausena) a vedla k publikaci *Über die Identität der Licht- und Wärmestrahlen von gleicher Brechbarkeit* [S4].

Obě práce měly ryze experimentální charakter. Zdá se, že byly doporučeny samotným Eittingshausenem; nebylo totiž zvykem, aby studenti přednášeli o svých experimentech na půdě akademie. Byla to patrně určitá forma ocenění Studničkovy práce ve fyzikálním ústavu.

O vlastní Studničkově činnosti v ústavu se zachoval pouze jediný dokument, osvědčení z 18. července 1860 podepsané profesorem Eittingshausenem:

... po 4 semestry velmi pilně navštěvoval fyzikální ústav, s vynikajícím úspěchem zvládl zevrubný a statutu odpovídající úkol, který byl rozvržen na 3 semestry, vzhledem k horlivé, namáhavé a samostatné práci, která nezůstala bez výsledků, získal na ústavu řádné místo, v posledních 2 semestrech nad to jedno ze systemizovaných ústavních stipendií.¹⁴⁾

Na podzim roku 1860 se Studnička přihlásil ke zkoušce učitelské způsobilosti. Domácí práce k této zkoušce se skládala ze čtyř částí, na jejichž vypracování byla stanovena lhůta 16 týdnů. Studnička však onemocněl, asi z přepracování, a musel být zproštěn řady studijních povinností. Byl dokonce nucen požádat i o prodloužení termínu pro odevzdání této domácí práce. Odevzdal ji s měsíčním zpožděním až v dubnu roku 1861. Jako kandidát učitelství přednesl na Akademickém gymnáziu ve Vídni zkušební přednášku, 13. července vykonal vlastní zkoušku, jejíž součástí byla písemná klauzurní práce.¹⁵⁾ Všem požadavkům vyhověl, dne 18. července 1861 získal učitelskou aprobaci z matematiky a fyziky pro celé gymnázium s vyučovacím jazykem německým.

V době Studničkova studia stačilo k získání doktorátu (podle platných předpisů z roku 1848) řádně složit rigorózní zkoušky; žádná odborná práce nebyla požadována. První rigorózní zkoušku (z filozofie) složil Studnička 14. 7. 1860, druhou (z matematiky a fyziky) dne 25. 10., třetí (obecné dějiny a dějiny Rakouska) dne 14. 4. 1861. Dne 21. dubna 1861 byl promován na doktora filozofie.¹⁶⁾

V listopadu 1860 o svém životě ve Vídni napsal:

Mám psát o svých nynějších poměrech? Nedávno jsem dokončil mathematicko-fyzikální rigorosum a písemné otázky pro domácí práci jsem ještě nedostal, takže žiju jakž takž podle svého gusta; z počátku byl bych šel jako suplent do Uher, do Pešti nebo Pressburgu [Bratislava] přece však jsem zůstal v prašné Vídni — neboť jsem od ministerstva dostal další podporu 400 zl. Život v nynější zimě nebude tak příjemný jako dřív, mnozí urození zůstanou doma, dále je zde každý den větší zdražení a vyhlídky na budoucnost, jak zdejší noviny stále píší, nezdají se krásné. Ačkoliv poměry nejsou moc příznivé, má to přece jen určitý půvab, žít v takovém čase, kdy každý den přináší něco neočekávaného co bylo pokládáno za nemožné. Nejlépe se mají novináři, mezi které bych snad mohl patřit! Zde neznamená denní chléb aspoň tolik co denně nový list číst.⁷⁾

V době svého pobytu ve Vídni Studnička krátce působil jako vychovatel dětí zesnulého básníka Jána Kollára.¹⁷⁾ Stýkal se s vídeňskými Čechy, stal se členem *České besedy ve Vídni*, získal dobré přátele, s nimiž si po odchodu z Vídně dopisoval. O svém společenském životě ve Vídni napsal:

Já jsem včera po dlouhém čase opět se dal do hopsování chtě nechtě; neb když jeden české zvuky uslyší, vjede mu to co díblík do nohou, že člověk odolati nemůže, obzvláště v společnosti, jaká se na včerejší ples český sešla. Baval jsem výborně.⁷⁾

Studnička ve své korespondenci též komentoval tehdejší vídeňský kulturní a politický život; jeho postřehy, glosy a úvahy jsou zajímavé a vtípné. Psal i o tom, že uvažuje o profesi novináře nebo pravidelného dopisovatele. V té době byl jedním ze tří redaktorů almanachu *Dunaj*, ve kterém zveřejnil svůj první delší článek *Člověk a rostlinstvo* (viz [S2a] a [S3]). Kromě toho publikoval několik dalších článků s přírodovědnou tematikou ([S1], [S5], [S6], [S7]).

Již v době vysokoškolských studií se Studnička zapojil do odborných přírodovědných společností. 2. března 1859 se stal řádným členem vídeňské c. k. zoologické a botanické společnosti, 6. března 1860 byl zvolen členem vídeňské c. k. geografické společnosti, která ocenila jeho zájem o fyzikální zeměpis.¹⁸⁾

V Janově a v Českých Budějovicích

Po ukončení univerzitních studií se Studnička vrátil do svého rodiště, kde se nějaký čas zotavoval ze svých zdravotních problémů, které se projeví počátkem roku 1861 při závěru jeho studia ve Vídni. V té době vydal svoji první knížku *Stručný světovis* [S8]. V roce 1861/62 působil jako vychovatel v rodině velkostatkáře Jana Mayera, který byl majitelem miskovického panství.¹⁹⁾

Přívětivý, lidský Němec Jan Mayer, jenž mluvil dosti dobře česky ... podporoval každého podle možnosti, vynikaje mimo to nestranností ... Choť jeho, rozená šlechtična, byla sice prodchnuta vědomím, že šlechta zaujímá z boží vůle postavení povýšené nad lidem obyčejným, nicméně projevovala ke všem lidem blahosklonnou vlídnost. ([37], str. 298)

Mayerova rodina byla spřátelena s rodinou advokáta Pistla z Radíče u Sedlčan. Obě rodiny se navštěvovaly. V létě roku 1861 přišla na delší dobu na miskovický zámek schovanka z Radíče, Josefina Pospíšilová.

Seznámila se zde s kandidátem profesury Františkem Studničkou ..., jenž do Miskovic docházel z blízkého Janova. Ze známosti vznikla upřímná náklonnost ... ([39], Naše rodina, str. 12)

O svém pobytu v Miskovicích Studnička napsal:

... v Miskovicích [jsem] domácím učitelem; krmím se a sbírám síly pro budoucnost. Poněvadž jsem si již trochu přivykl na venkov, jsem se svými poměry spokojen a to tím více, poněvadž na rok do Prahy mám přijíti; v Praze žítí, toť má snaha, ba víc než snaha, poněvadž Praha jest pro mně utkvělou ideou. Rád se podívám mnohohli mých nadějí budoucnost vyplní; prozatím jsem rád, že trochu zdraví jsem opět nabyt, ačkoli ne tolik, bych mohl říci, že jsem zdrav. Dřív jsem myslil, že mám zkažené plíce a nyní se bojím, nemámli organickou chybu srdeční, což by mne dvakrát potkati nesmělo.⁷⁾

V roce 1862 se uvolnilo místo profesora matematiky a fyziky na vyšším německém gymnáziu v Českých Budějovicích, které do té doby zastával Václav Šimerka.²⁰⁾ Dne 24. září 1862 jmenovalo c. k. místodržitelství v Praze Studničku (díky podpoře zemského školního inspektora Václava Svobody) suplujícím profesorem matematiky a fyziky na tomto gymnáziu.

Od října 1862 začal tedy Studnička svoji učitelskou dráhu. Na gymnáziu působil v letech 1863 a 1864 téměř ve všech třídách. Kromě matematiky učil německý jazyk, český jazyk a přírodní vědy. Zdá se, že v roce 1864 se jeho úvazek podstatně snížil; snad to bylo v souvislosti s jeho vážným onemocněním (tyfus), ze kterého se však brzy zotavil.²¹⁾

Studnička zřejmě patřil k velmi oblíbeným učitelům. V prosinci 1863 se v německé časopise *Budweiser Kreisblatt* objevila tato česky psaná zpráva:

Blahorodému pánu panu Dr. Frt. Studničkovi!

Mnohovážený pane Doktore!

Srdcem citu a lásky plným vzdáváme Vám vřelé díky za onu otcovskou péči a lásku, jakouž jste Vy během úřadování Vašeho studujícími již byl prokázal. Nikdy nevyhyne z srdcí našich sladká památka na Vás, nikdy neopomenem v modlitbách svých drahého a milného nám otce. Přijmetež ještě jednou srdečné díky za onu přátelskou pomoc, kterouž jste našim spolužákům tak štědrými dary byl prokázal. Bůh odplatíž Vám hojně všechna namahání!

$(x - y)^2$

Několik studujících vyššího gymnasia v Budějovicích²²⁾

V době svého působení v Českých Budějovicích se Studnička aktivně účastnil kulturního života města. Psal vzdělávací i zábavné články do regionálních časopisů *Budweiser Kreisblatt*, *Hvězda Olomouc* a *Poutník od Otavy* (viz [S11], [S11a], [S11b], [S11c], [S11d], [S11e], [S11f], [S11h], [S11i], [S11j]), vydal knížku *Meteorologie* [S13]. Organizoval populární a vzdělávací přednášky.

V zimě roku 1863 pronesl v hotelu *U stříbrného zvonu* pět přednášek o astronomii. Vstupné bylo stanoveno na 1 zlatý, čistý výnos přednáškové akce (137 zl. 50 kr.) byl věnován tkalcům a továrním dělníkům z Krkonoš a Krušných hor.²³⁾

Na podzim roku 1863 vedl cyklus přednášek *O fyzikální geografii se zvláštním zřetelem ke geologii*. Přednášky byly v němčině, konaly se opět v hotelu *U stříbrného zvonu*. Čistý výnos (132 zl. 20 kr.) byl věnován chudým studentům gymnázia.²⁴⁾

Ve školním roce 1863/64 bezplatně přednášel o stenografii. Založil spolek stenografů a stal se jeho předsedou. Dne 15. října 1864 byl zvolen jeho čestným členem.²⁵⁾

Vystupoval i jako obhájce práva žen na vzdělání, zasazoval se o zřízení budějovické vyšší dívčí školy (viz [S10a], [S11g]).

V Česk. Budějovicích rázem stal se Dr. Fr. Studnička nejen miláčkem všech studujících, kteří naň vzpomínají s největším nadšením a jež ve vědu jasnou svou methodou, svým milým a velice laskavým a vlídným způsobem uváděl, nýbrž i všeho širokého obecnstva českého i německého ... Jaké požíval vážnosti mladý český učenec, toho nejlepším důkazem bylo, že zvaly jej veškeré kruhy, i německé intelligence do středu svého, ačkoliv Dr. Fr. Studnička vždy vystupoval jako rozhodný vlastenec. ([12], str. 1)

Po dvou letech působení na českobudějovickém gymnáziu byl odvolán, neboť jeho místo bylo možno obsadit konventuálem (členem řádu) Vyšebrodského kláštera, který výuku na gymnáziu honoroval. Při odchodu obdržel výborné hodnocení své učitelské činnosti; byly zmíněny jeho pedagogické úspěchy v matematice, oceněno jeho zanícení, důkladnost, trpělivost, i obratnost v obou zemských jazycích.²⁶⁾

V Praze na polytechnice

V létě roku 1864 byl tedy Studnička bez místa. Snažil se dostat do Prahy, měl naději na místo na Staroměstském nebo Novoměstském gymnáziu.²⁷⁾ Ucházel se i o místo asistenta fyziky na pražské univerzitě u profesora Viktora Pierra (1819–1886). Bratr Alois ho však v srpnu upozornil na uvolněné místo asistenta matematiky na pražské polytechnice u profesora Gustava Skřivana.²⁸⁾ Naznačil mu, že pokud o toto místo zažádá, dostane je. Koncem srpna napsal Studničkovi sám profesor Skřivan.

... Neznámo mi tedy, zdaliž jste nezměnil své předsevzetí a podal-li jste žádost o assistenturu matematiky. V případě, že jste do Prahy žádost zaslal, prosím Vás, abyste mi to oznámil. Místo assistenta matematiky na každý způsob obdržíte, jakmile jste o ně požádal. Já přijedu do Prahy 20. září. Prof. Pierre bezpochyby vezme sobě za assistenta p. Dra. Lippicha.²⁹⁾

Zdá se, že tento dopis ovlivnil Studničkovu profesní dráhu a tím i celý jeho další život. Studnička opustil svoji milovanou fyziku a začal se více zabývat matematikou.

Ve stejné době byl vypsan konkurs na místo honorovaného docenta vyšší matematiky a analytické mechaniky na pražské polytechnice, které bylo spojeno s platem 700 zlatých ročně; přihlásil se i Studnička.

Obsazení honorované docentury pro analytickou mechaniku (mathem. III. běh) s vyuč. jazykem českým bylo sborem také vyřízeno o prázdninách v sedění dne 16. září 1864.

O místo kompetovali:

Dr. Fr. Studnička, ... Dr. Ant. Grünwald, t. č. docent pro vyšší mathem. a asistent téhož předmětu s vyuč. řečí německou; Josef Laun, suppl. professor na německém gymnasiu v Rjece; Dr. Josef Vaňous, suppl. professor na c. k. gymnasiu v Praze; Dr. Emanuel Hryz, suppl. prof. na gymnasiu v Rychnově; František Hrabák, asistent při báňské akademii v Lubnu a Václav Šimerka ...

Z navrženého ternu: Studnička, Vaňous, Hrabák potvrdil zemský výbor výměrem ze dne 4. prosince 1864 Dra. Studničku za zařimního honor. docenta matematiky a analytické mechaniky s čes. vyučovací řečí.³⁰ ([50], str. 446–447)

Není bez zajímavosti, že profesorský sbor i Zemský výbor vybral kandidáta, který neměl v době konkursu jedinou odbornou práci z matematiky.

Studnička na polytechnice zahájil výuku v listopadu 1864, po krátké době byl podán návrh na jeho jmenování mimořádným profesorem. K tomu však již nedošlo.

Gustav Skřivan byl totiž vážně nemocen; Studnička byl 12. 11. 1865 pověřen suplováním jeho stolice a od 28. 11. 1865 mu byl zvýšen plat na 3000 zlatých ročně.³¹) Skřivanovým úmrtím 6. ledna 1866 se na polytechnice uvolnila řádná stolice matematiky. Čtyři dny po jeho smrti byl vyhlášen konkurs na uprázdněnou stolicí matematiky s českou vyučovací řečí. Přihlásilo se sedm kandidátů.

Vyvolená kommisce navrhla dva z těchto kompetentů, totiž primo loco Dr. Studničku, secundo loco Schramma. ([50], str. 477)

7. května 1866 byl na schůzi profesorského sboru navržen většinou hlasů na uvolněné místo Studnička. Při hlasování se šest německých profesorů (Wersin, Nickerl, Fiedler, Durège, Winkler a Pierre³²) zdrželo, neboť jim nedostatečná znalost českého jazyka znemožňovala posoudit Studničkovy odborné práce. Zemský výbor 31. května 1866 jmenoval Studničku řádným profesorem, 15. července 1866 císař toto rozhodnutí schválil.³³) Dne 5. září 1866 Studnička složil služební přísahu. S postavením řádného profesora byl spojen roční plat 2000 zlatých a právo postupovat na vyšší služné 2500 a 3000 zlatých.

Od prvních dnů svého působení na polytechnice se Studnička podílel na odborném i veřejném životě školy.

Kromě výuky a oficiálních povinností s ní spojených vzal na sebe další obtížný závazek – rozhodl se vydat první českou ucelenou vysokoškolskou učebnici diferenciálního a integrálního počtu. Pod názvem *Základové vyšší matematiky* ([S25], [S31], [S41]) vyšla ve třech dílech v letech 1867, 1868 a 1871.

Kromě toho vydal roku 1865 učebnici *Základové sférické trigonometrie* [S17], roku 1866 sbírku příkladů *Vyšší matematika v úlohách* [S22], roku 1868 knížku *O sluneční soustavě* [S27], roku 1870 *Kapesní logaritmické tabulky* [S30], knížku *Úvod do fyzikální teorie hudby* [S36] a útlý učební text *O determinantech* [S35] (vyšel i rusky a německy — viz [S38], [S39]).

Od roku 1864 byl na polytechnice pravidelně členem zkušební komise pro přijímání studentů pro obory, kde se studovala matematika. Od roku 1868 byl členem „české zkušební komise pro kandidáty učitelství na reálkách“, roku 1871 též na obchodních školách a na gymnáziích.³⁴⁾

V letech 1868/69 a 1870/71 byl Studnička přednostou odboru pro vodní a silniční stavitelství, v roce 1869/70 přednostou odboru stavby strojů.³⁵⁾

Po rozdělení utrakvistické polytechniky na dvě samostatné školy, českou a německou, které bylo provedeno na základě zemského nařízení z 12. května 1869, Studnička přešel na českou část. Energicky se účastnil budování nové české vysoké školy. Ovlivnil tvorbu stanov a studijních plánů, navrhl změnu systému výuky matematiky (lepší uspořádání látky, soustředění teorie do prvních dvou ročníků a rozšíření analytické mechaniky ve třetím ročníku). Tato reforma vstoupila do života již od školního roku 1870/71.

Pracoval i na obnově školní knihovny. Spolu s G. Blažkem³⁶⁾ byl členem komise pro správu knihovny. Dohlžel na nákup nových knih a časopisů, dbal na sestavení podrobného katalogu, sháněl starší spisy, které knihovně chyběly, věnoval jí své první knihy. Doplnoval a rozšiřoval matematický kabinet. Usiloval o zlepšení postavení profesorů, asistentů a pomocného personálu. Byl zvolen členem několika komisí, které zkoumaly stav hmotného zabezpečení asistentů, navrhoval vytvoření nových asistentův míst, remuneraci (tj. mimořádnou peněžitou odměnu) práce dobrovolníků, asistentů a osobního personálu. Hodně času věnoval problému nadací a podpore chudých studentů. Zasazoval se o změnu statutu poskytování studentských podpor, hlasoval pro osvobození chudých talentovaných studentů od školních poplatků. Studoval plány výstavby nové budovy polytechniky. Významnou roli sehrál i při řešení dalších problémů, které vznikly při rozdělení polytechniky na dvě samostatné části. Kromě vážných sporů o práva české polytechniky, o majetek, vybavení a financování se objevily i malicherné problémy, které znepříjemňovaly život obou ústavů. Často byly poznamenány i nacionálními vášněmi. Některé byly smutné a nechutné, jiné humorné. Za všechny uvedme jen jeden:

Prof. Dr. Studnička přednáší stížnost, že rozmanité plyny obzvláště sirouhlík, který z místností lučebních německého ústavu do místností jiným předmětům v prvním a druhém patře ustanoveným vniká, škodlivě na zdraví profesorů a posluchačstva působí a žádá za odpomožení této vadě.³⁷⁾

Soukromý život

Krátce po příchodu na polytechniku se František Josef Studnička oženil s Josefínou Pospíšilovou (1836–1913), dcerou gymnaziálního profesora Jana Pospíšila (1803–1839) a Valburky Remmové (1803–1846); osiřelá Josefína žila u svých tet Anny-Niny (1806–1855) a Marie (1800–1869) na Malé Straně. Svatba se konala 7. srpna 1865 v nedalekém kostele svatého Tomáše.³⁸⁾ Novomanželé bydleli nejprve na Starém Městě na Ferdinandově třídě č. 342 (dnešní Národní třída), později na Novém Městě v Sirotčí ulici č. 1397 (dnešní Olivova), kde se jim narodily děti Bohumila (1866–1917), Marie (1868–1868) a Radim (1869–1870). V této době nechal Studnička z peněz své manželky stavět vlastní dvoupatrový

dům v Černé ulici č. 1504, kde se jim narodily děti František Karel (1870–1955), Růžena (1873–1957) a Ludmila (1875–1957). František Karel o svém rodném domě po letech napsal:

Uprostřed ulice, na její východní straně, právě tam, kde jest nyní naproti velký dům „Marathonu“, zakoupil na samém konci šedesátých let můj otec část parcely, náležející k domu, obrácenému do Spálené ulice, a dokončil zde v roce 1870 stavbu vlastního domu. ...

Vrátím se nyní několika slovy ještě k Černé ulici. Byla to ulička naprosto tichá ... Do naší ulice dostal se povoz neb dokonce kočár ... jen zřídka.

Největší vzruch u obyvatelů naší ulice a celého okolí vzbuzovaly kolovrátky ...

Spolu s rodiči a spolu se třemi sestrami ... obývali jsme prvé poschodí domu v Černé ulici. Byt byl, jelikož se obracel na obou stranách, jak na západ, tak na východ, do zahrad, velmi příjemný a slunný. V téměř domě bydlel v přízemním bytě bratr mého otce, strýc Alois Studnička — profesor české reálky — se svou chotí, tetou Teklou a s dětmi ...

V druhém poschodí domu usídlil se asi roku 1873 ... přesídlivší ministr — ministerstva Hohenwartova — Josef Jireček ... Po Jirečkovi převzal ... byt nad námi český historik Václav Vladivoj Tomek. V polopatři ... pronajímaly se byty pro samostatné svobodné nájemníky. Bydlel zde nějaký čas profesor České techniky, Salaba ... Domovníkem byl „starý Burda“ ... krejčovský mistr, který měl na starosti šatstvo mé a mého otce. ...

Náš byt měl pět pokojů, ale obývali jsme přesně vzato jen dva, pokoj „modrý“ a „balkonový“, před nimi byl „velký pokoj“ s pianinem, pohovkou a čtyřmi fotely, který sloužil za „salon“, jaký nesměl scházeti v žádné lepší měšťanské rodině ... V jednom rohu pokoje bylo pianino, na němž můj otec někdy hrával — improvisoval ... Dva poslední pokoje na jižní straně bytu byly „žlutý pokoj“, jenž byl jaksi rezervní a v němž bydlíval náš dědeček, když k nám z Janova na návštěvu zavítal, a pak do zahrady obrácená pracovna mého otce s knihovnou a psacím stolem, jehož obsah — tak jako obsah knihovny — mne vždy nesmírně zajímal. ([39], Můj životopis, I. Část — do roku 1903, str. 2–6)

Studnička míval ve svém domě na bytě chudé české studenty. Vladimír Novák,³⁹⁾ profesor fyziky na české technice v Brně, po letech napsal:

Na našich vysokých školách bylo pořádku těch, kteří si všímali sociální stránky života vysokoškoláků. V Praze na filosofické fakultě ... byli to hlavně profesoři Masaryk, Jarník a Studnička, kteří pomáhali nemajetným posluchačům ... Prof. Frant. Studnička měl ve svém domě v Černé ulici pod střechem několik světniček, jež pronajímal zejména posluchačům filosofie za mírný poplatek, který vlastně vybírala domovnice za úklid a posluhu pánům studentům. ([25], str. 426)

Přechod z polytechniky na univerzitu

V červenci roku 1871 vyzval Studničku prof. Vojtěch Šafařík,⁴⁰⁾ aby se na pražské univerzitě ucházel o místo profesora matematiky, které se uvolnilo odchodem V. Matzky.⁴¹⁾

Včera došel ke mně (z druhé ruky) dotaz od p. ministra vyučování [Josef Jireček⁴²], zdali byste snad nemínil také se ucházeti o professuru matematiky na universitě. Není to po vůli p. ministrův, žeť v návrhu podaném od fakulty všichni tři kandidáti jsou pouzí Němci. Jáť ovšem odpověděl jsem, že, pokud vím, Vy nejen ochoten Jste převzít professuru na universitě, ale že to výslovným Vaším přáním a žádostí jest. V tom případě — praveno mi — máte prý se ihned písemně sám obrátiti k p. ministrovi, a své služby k tomu účelu mu nabídnouti. Věc bude tuším vyřízena brzy, poněvadž stran university vážné kroky co nevidět se stanou ...⁴³)

Studnička Jirečkovi napsal:

... byste ráčil v laskavou vědomost vzítí vyjádření mé, že bych si nejen vysoce vážil té cti, které by se mi udělením professury na pražské universitě dostalo, že bych se i snažil co nejvíce, abych povinností svým čestně dostal, nýbrž že by tím bylo vyhoveno i přání četných posluchačů universitních, kteří dosud docházeli do mých přednášek na technice.

Zároveň nutí mne zkušenosti, jakých jsme tu nabyli, vysloviti přání, aby postavení českého profesora bylo stejnými právy nadáno, jako německého, zejména aby byly zavedeny české zkoušky a česká rigorosa; neb mnohý posluchač by se obával, že bude nevládně naň pohlíženo v době rozhodné, jelikož často místo důstojného závodění vyskytuje se u nás nešlechtné pronásledování, byť i skryté.

Konečně bych si dovolil ještě osobní přání vysloviti, aby hmotné výhody byly přiměřeně upraveny podle poměrů, v nichž se nyní na technice nacházím.⁴⁴)

Pražská univerzita však měla jiné plány. Pověřená komise filozofické fakulty (Durège, Hornstein a Mach⁴⁵) navrhla dne 6. července 1871 na uvolněné místo trojici německých kandidátů (Dr. Prym z Würzburgu, Dr. Allée z Grazu a Dr. Frischauf z Grazu). Je patrné, že fakulta o zavedení českých matematických přednášek nestála. Studničkovo jmenování prosadil ministr Josef Jireček.⁴⁶)

Dne 28. července 1871 byl Studnička na pražské universitě jmenován řádným profesorem matematiky s úkolem vést přednášky česky a to od konce září 1871.⁴⁷) Platový výměr však zůstal nezměněn (2000 zlatých ročně). Současně bylo Studničkovi prominuto zaplacení nové profesorské taxy a léta ztrávená na polytechnice mu byla započtena jako přípravné období pro působení na univerzitě.⁴⁸)

Profesorský sbor pražské polytechniky ocenil Studničkovo působení na této škole dne 2. října 1871 na zasedání, kterého se Studnička již nezúčastnil. Rektor polytechniky zde Studničkovi poděkoval za výbornou práci pedagogickou i vědeckou a ocenil jeho přátelské vztahy ve sboru. Profesorský sbor se rozhodl zaslat Studničkovi kaligraficky provedenou „adresu“ s podpisy všech členů sboru.⁴⁹)

O svém přestupu na univerzitu Studnička napsal:

Po mnohatelém lopocení dostal jsem se na ústav polytechnický, kdež se mi nejen vítané pole k činnosti vědecké otevřelo, nýbrž i dostalo neocenitelného přátelství tolika výtečných kolegů, že blažen jsem byl až dosud v poměrech tak utěšených ...

... byv nepřimo vyzván, chci-li přestoupiti na universitu, abych tam česky přednášel, nemohl jsem po dlouhém přemítání než uchopiti se tohoto čestného vyzvání a opustiti místo, které se mi tak milým stalo.

... nový úřad [jsem] jen za tou příčinou přijal, abych s jedné strany zjednal jazyku našemu o jednu stolic učitelenskou na vysokých školách více, s druhé strany pak milým kolegům svým dráhu nezastavoval ...⁵⁰⁾

Dne 14. října 1871 byl Studnička na vlastní žádost vyvázán rozhodnutím nejvyššího zemského maršálka ze služeb Zemského výboru království Českého a byl mu zastaven plat na polytechnice.⁵¹⁾ Ovlivnil však ještě obsazení své uvolněné stolice i stolice mimořádné.

Rektor připomíná, že mluví ve smyslu samotného prof. Studničky, navrhně-li aby sbor již dnes definitivní obsazení obou stolic mathematických v uvážení vzal, jelikož po mnohonásobném soukromém rozmlouvání jak s prof. Studničkou, tak i s jednotlivými členy prof. sboru, pochybovati nelze o tom, že vůči tak znamenité vědecké výše již jak prof. Blažek, tak i docent Vejr zaujímají oba tito matematikové především způsobili jsou, by k bezprostřednímu povolání navržení byli, a sice prof. Dr. Gabriel Blažek pro řádnou a docent Dr. Emil Vejr pro mimořádnou professuru.⁵²⁾

Na pražské univerzitě

Vraťme se ke Studničkovu příchodu na pražskou univerzitu. V roce 1871 zde existovaly tři stolice matematiky, Heinricha Durège, Karla Hornsteina a Viléma Matzky. Již dříve se však objevovaly snahy zavést na univerzitě paralelní české přednášky. Tyto tendence vedly ministra Jirečka ke Studničkovu jmenování řádným profesorem. Současně s ním začali na filozofické fakultě přednášet čtyři čeští profesori, Antonín Frič, Josef Kalousek, Ladislav Čelakovský, Emanuel Bořický, a soukromý docent Emil Weyr.⁵³⁾ Příchodem těchto přírodovědců se počátkem sedmdesátých let výrazně změnila dosavadní jednostranná orientace domácí vědy na společenské obory.

Studnička začal na univerzitě přednášet na podzim 1871; své pedagogické působení zahájil 14. 10. 1871 *Přednáškou o původu a rozvoji počtu variačního* [S45]. Jako nový profesor byl zavalen všemožnými úkoly.

V prvním období svého působení na univerzitě se věnoval především záležitostem výuky matematiky a fyziky, stanovením pravidel pro zkoušky v obou jazycích, stál u kolébky prvních českých seminářů, velké množství času věnoval organizaci univerzitní knihovny, rozšíření a vybavení kabinetu. Byl prvním a jediným profesorem, který matematiku na univerzitě přednášel česky. Proto usiloval o pokrytí základní studijní látky českou odbornou literaturou a o vytvoření české odborné terminologie; tato činnost ho však vzdalovala od vlastní vědecké práce. Je až neuvěřitelné, kolik učebnic a knížek byl Studnička schopen při všech svých aktivitách během několika let sepsat, ať to byly vysokoškolské a středoškolské učebnice nebo populárně odborné knížky.

V roce 1872 vydal knížky *O počtu variačním* [S49] a *O povětrnosti* [S50], o rok později knížku *Z přírody* [S61], po roce následovala vysokoškolská učebnice *Úvod do analytické geometrie v prostoru* [S71], v dalším roce *Základové*

nauky o číslech [S88], roku 1876 odborný spis *A. L. Cauchy als formaler Begründer der Determinanten-Theorie* [S91], roku 1877 vydal učebnici *Algebra pro vyšší třídy středních škol* [S104] (vyšla též německy — [S112]), ve stejném roce populární knížku *Zábavy hvězdářské* [S111], v roce 1880 *Zábavné rozhledy hvězdářské* [S120] a vysokoškolskou učebnici *Všeobecné tvarosloví algebraické* [S133]. Navíc vydal v letech 1881–1883 rozsáhlý třídílný *Všeobecný zeměpis* [S140], [S149], [S153].

Ostatní aktivity, ocenění

V době svého působení na polytechnice byl Studnička 8. ledna 1868 jmenován mimořádným a 1. března 1871 řádným členem *Královské české Společnosti nauk*. Dne 21. listopadu 1869 ho *Jednota českých matematiků* jmenovala svým protektorem, 23. ledna 1870 se v duchu stanov Jednoty stal jejím zakládajícím členem a dne 25. března 1870 byl za své zásluhy pro rozvoj české matematiky jmenován jejím čestným členem. V letech 1872–1881 redigoval *Časopis pro pěstování matematiky a fyziky* a napsal pro něj mnoho článků.

Mimo své pedagogické povinnosti pracoval Studnička pro řadu českých spolků a společností. 29. října 1866 byl přijat za člena *Musea království Českého*, 14. ledna 1868 byl zvolen členem *Literárního odboru Jednoty průmyslové ku povzbuzení průmyslu v Čechách*, dne 5. dubna 1871 byl povolán do *Výboru pro přírodovědecký výzkum Čech*.⁵⁴⁾ Od roku 1865 do konce sedmdesátých let přednášel v *Americkém klubu dam* a ve školním roce 1869–1870 konal pro důstojníky populárně vědecké přednášky *O principech moderního názoru světa* (viz [50], díl II., str. 35). O prázdninách roku 1867 podnikl na svůj náklad cestu po západní Evropě, na kterou mu Zemský výbor poskytl půjčku ve výši 260 zlatých. O své cestě hovořil na četných populárních přednáškách. Od roku 1871 pořádal pravidelné odborné i populární přednášky v *Jednotě českých matematiků* a v *Museu království Českého*. Současně přednášel v *Královské české Společnosti nauk*, *Svatoboru* i jinde. O Studničkových přednáškách píše Zdeněk Nejedlý (1878–1962):

Nebyl moderní vědecký specialista. Rád přednášel i pro širší vrstvy, a uměl pro ně přednášet, zajímavě a poutavě. A i psát tak uměl, jako vůbec měl dobrý smysl pro populární literaturu. ([23], díl III., str. 64)

V roce 1874 byl ministerstvem jmenován členem zkušební komise pro kandidáty gymnaziální profesury. V téže roce byl jmenován examínátorem matematiky pro české zkoušky na gymnáziích.

V roce 1873 se stal členem *Société mathématique de France* v Paříži, dne 15. června 1880 byl zvolen dopisujícím členem belgické *Société Royale de Sciences de Liège*.⁵⁵⁾

V roce 1873 přebíral vedení „dešťoměrného výzkumu Čech“ a později vedl i „zemskou hydrografickou kommissi“. Od roku 1876 každoročně publikoval *Výsledky dešťoměrného pozorování*. Tuto činnost ukončil v roce 1889. Při práci pro dešťoměrný výzkum se Studnička v červnu 1877 zranil. O neštěstí psal i denní tisk:

Čeští učenci v nebezpečí. Dne 16. t. m. přijeli věhlasní učenci profesori Studnička a Šafařík návštěvou do Ústí n. L. Ještě téhož dne podnikli společně s drem. Benfeyem z Berlína a s p. Heldem ... výlet po voze. ... Na cestě potkali železniční vlak. Koně ... poplašili se a sřítili se i s vozem s příkré stráně. Při pádu tom byl dr. Benfey ... profesor Studnička a Held sice značně, ne však nebezpečně poraněni ... ([59], str. 2)

... Prof. Studnička chtěl zde zřídit pozorovací stanici meteorologickou ... Když vůz byl přes strmou stráně smýkán, svržen prof. dr. Studnička dolů a poraněn v obličeji, na ramenou a nohou. ... Prof. Studnička nemohl včera ještě přednáseti ... ([60], str. 3)

Soukromý život

Své celoroční zaneprázdnění se Studnička snažil rodině vynahradit o prázdninách. V letech 1872–1875 trávila rodina léto ve vile „Stark“ v Niedergrundu u Podmoklí (nyní část Děčína). V letech 1876–1877 pobývala v Táboře, aby byla blízko Janova, kde žil Studničkův otec na odpočinku.

V Táboře o prázdninách častěji prodléval, kde užíval letní byt na pokraji Hořečkových sadů a v domě na rohu Růžové ulice s pěknou zahradou. V letech 1876, 1877, 1879, 1880, 1881 a 1882 předsedal na našem reálném gymnasiu [v Táboře] v oddělení realistů maturitním zkouškám a vyznamenával svojí blahovolností. ([3], str. 2)

V roce 1878 přestěhovala rodina natrvalo svůj letní byt do Jindřichova Hradce, kde se jí podařilo v Růžové ulici zakoupit starší domek s velkou zahradou, která sousedila s rybníkem Vajgarem.⁵⁶⁾ František Karel ve svých pamětech o rodinném letním sídle píše:

... zde jsme pak — rok co rok trávivali letní prázdniny. Velká zahrada, která byla u domu, zभावovala naše rodiče mnohé starosti o nás, děti. Byla dosti velká, abychom se v ní dosytosti nadováděli, a byl v ní — přímo u rybníka — velký pěkný empírový altán se sloupovím před vchodem, v jehož stínu bylo za horkých dnů velmi příjemno. ...

Jindřichův Hradec si zvolil otec za místo pro letní byt ... jelikož to bylo město, v němž kdysi studoval, a v němž měl ještě i nyní mnoho známých ze svých gymnasijských let. Zejména našel zde skoro všechny profesory, kteří se v letech, kdy zde byl žákem, na hradecké gymnasium dostali jako zcela mladí lidé ... ([39], Můj životopis, I. Část — do roku 1903, str. 14–15)

Od konce 70. let a zejména na počátku 80. let se na jindřichohradecké zahradě profesora Studničky scházela kuželkářská společnost, kterou tvořili hlavně profesori jindřichohradeckého gymnázia.⁵⁷⁾

Na české univerzitě

Zákon o rozdělení pražské univerzity na dvě samostatné, českou a německou se společným názvem Karlo-Ferdinandova univerzita, byl parlamentem schválen 28. února 1882. Zřízení české filozofické fakulty se připravovalo v jarních

měsících roku 1882; řada opatření však byla provedla již dříve. Studnička byl členem komise pro rozdělení univerzity, výrazně se podílel na aktivitách směřujících k vytvoření nové fakulty.⁵⁸⁾ Spolu s ostatními profesory, kteří vyučovali česky, byl již 3. července 1881 dekretem č. 4 228 vyzván, aby se vyjádřil, zda chce přestoupit na novou českou filozofickou fakultu, pokud bude zřízena. Na vlastní přání byl dne 6. dubna 1882 dekretem č. 335 na českou filozofickou fakultu převeden.⁵⁹⁾ Dne 14. května 1882 byl zvolen jejím prvním děkanem, obdržel 14 ze 16 hlasů.

23. srpna 1882 byl spolu s Augustem Seydlerem jmenován ředitelem matematického semináře, který byl na české filozofické fakultě zřízen. V roce 1889 byl tento seminář rozšířen o proseminář, jehož ředitelem se stal rovněž Studnička. Ustanovení dvou ředitelů jediného semináře nebylo příliš šťastné. Mezi Studničkou a Seydlerem vznikala řada sporů o způsob a rozsah výuky, jak je patrné z jejich osobní korespondence i ze zápisů profesorského sboru.

V poslední třetině 19. století byla matematika na české filozofické fakultě přednášena zejména budoucím středoškolským profesorům. Koncepce výuky matematiky ležela Studničkovi opravdu na srdci:

Po důkladném uvážení všech okolností přišel jsem k poznání, že matematické přednášky na universitě, jež mi byly svěřeny, musí těsně přiléhati nejen k pokroku vědeckému, nýbrž i k potřebám posluchačů, kteří vesměs se tu připravují k professuře na středních školách.

Za tou příčinou nutno, aby se vedle stručné, avšak úplně soustavy matematické probíraly dopodrobna důležitější partie této vědy a mimo to aby se zavedlo praktické cvičení v oborech již známých jakož i studování pramenů, zvláště časopisných, v oborech neznámých ještě, při všem ale — což obyčejně se neděje — aby se přihlíželo též k potřebám kandidátů přírodopisu ...

Má-li však zařízení toto nésti ovoce hojnější, nutno dále ještě je zorganizovati a sice tak, aby se z něho vyvinul matematický seminář, v němž by kandidati professury se připravovali systematicky a intensivně k budoucímu povolání svému. K tomu cíli bylo by především zapotřebí zvláštního sálu s kabinetem, dotace na časopisy a klasiky matematické, remunerace pro jednu výpomocnou sílu a stipendií pro vynikající chudé kandidaty.⁶⁰⁾

Studnička byl na české univerzitě jediným řádným profesorem matematiky až do roku 1903; přednášel hlavně úvodní partie matematiky. Své základní kursy příliš neobměňoval, jen výjimečně vypisoval náročnější speciální přednášky.

Během Studničkova působení na univerzitě se počet hodin matematiky výrazně neměnil. Týdně se obyčejně konalo 8 až 10 hodin přednášek (jen výjimečně 11 až 12). Semináře a prosemináře měly zhruba 4 až 5 hodin; to souviselo s tendencí klást větší důraz na přednášky a samostatnou domácí práci studentů.

Po roce 1882 si Studničkovy přednášky zapisovalo méně než 15 studentů (asi 7–8% všech posluchačů filozofické fakulty), semináře navštěvovalo 20–30 studentů. Matematika byla v té době nejčastěji studována společně s fyzikou. V devadesátých letech počet studentů matematiky prudce narostl.⁶¹⁾ Studnička spolu s Kolářkem mívali v semináři 40 až 45 studentů v jednom semestru. Na počátku 20. století jejich počet vzrostl na 75–80, později opět klesal.

V osmdesátých a devadesátých letech pokračoval Studnička v sepisování a publikování učebnic, odborných spisů a populárněji zaměřených knížek. Roku 1887 vydal spis *Základové deštopisu království Českého* [S178] (německy [S176]) a učebnici *Základové počtářství národohospodářského* [S187], v roce 1891 populárně zaměřené knížky *Bis an's Ende der Welt* [S209] a *Luňan Hvězdomír Blankytný* [S214], o rok později vysokoškolskou učebnici *Výklady o funkcích monoperiodických* [S219], v roce 1893 místopisný spisek *Vůdce okolím Jindřichohradeckým* [S222] a populární knížku *Z pozemské přírody* [S234], o rok později *O kvaternionech* [S245], v roce 1895 populární knížky *Na konec světa* [S247] a *Der Mensch und die Pflanzenwelt* [S249], o rok později *Kosmické rozhledy* [S255], v roce 1897 odborný spis *O determinantech mocinných a sestavných* [S270], roku 1898 populárně zaměřenou knížku *Bohatýrové ducha* [S281], v roce 1899 monografii *Úvod do nauky o determinantech* [S292], roku 1902 učebnici *Úvod do analytické geometrie v rovině* [S318]. Kromě toho vydal řadu drobnějších publikací a velký počet časopiseckých článků.

Od konce osmdesátých let začala výuka matematiky na české univerzitě výrazněji zaostávat za světovým vývojem. Studnička neměnil způsob ani metody výkladu, omezoval se na základní kurzovní přednášky. Matematiku přednášel podle svých učebnic z konce 60. a počátku 70. let, které nebyly moderní ani v době svého vzniku a které už nemohly svým eulerovským přístupem vyhovět požadavkům moderní matematiky. Vladimír Novák napsal:

Studničkovy Základy vyšší matematiky (1867–1871) byl první spis o infinitesimálním počtu, v němž položeny též základy pro matematické názvosloví. V době mých studií byly tyto učebnice již zastaralé a musili jsme svá studia matematická doplňovati cizí literaturou, přes to však mám za to, že tehdejší kritika Studničkovi velmi křivdila a skutečné jeho zásluhy o matematickou výchovu neprávem zlehčovala. ([25], str. 65)

Uvedme na tomto místě ještě několik vzpomínek, které alespoň částečně přibližují pedagogické i lidské působení Františka Josefa Studničky na české univerzitě. Vladimír Novák dále píše:

Profesor Studnička začal v r. 1887–88 svůj čtyřletý turnus „O infinitesimálním počtu“ přednáškami „O počtu diferenciálním“ a „O algebraickém tvarosloví“ a tak jsme se pohodlně vpravili do studia vyšší matematiky. ([25], str. 67)

A. Pánek poznamenává:

... k posluchačům byl vždy vlídný, posuzuje mírně jejich výkony a přispívaje jim dle potřeby radou i pomocí. ([31], str. 416)

J. Guth-Jarkovský⁶²⁾ vzpomíná ve svých *Pamětech*:

Profesor dr. Frant. Studnička býval velmi oblíbený, ale trochu jako plachý: přijímal návštěvy odpoledne po obědě od 2 do 3 a tu byl vždycky přívětiv. Jenom nikdo ho nesměl požádati, aby jeho přednášky nekolidovaly s německým jeho kolegou, starým Durègem. ... Byl to z míry dobrý člověk — nemluví ovšem ani o jeho velikých zásluhách o českou vědu matematickou a o jeho práci průkopnické, nadmíru záslužné, — a vděčím jemu za mnoho, mnoho dobra. ...

Hned v září 1887 zadal jsem ... za thema ku písemné práci ke zkoušce z matematiky pro gymnasia vyšší a učinil návštěvu profesoru Studničkovu, který mne přijal velmi vlídně, jako dobrého známého, a dal mi pak pro písemky otázku, která mne příliš nezdržovala: „Podle čeho možná posuzovati jakost kořenů numerických rovnic před jejich řešením“. ...

30. června 1888 byla Klausura a zkouška ústní. ... Profesor Studnička ... zkoušel mne velmi blahosklonně a mírně mne posuzoval. ([15], díl I., str. 204, 260, 262–263)

O Studničkově učitelské činnosti hovořil i profesor Řehořovský⁶³):

Mám-li se konečně zmíniti o působení prof. Studničky jako učitele, mohu to učiniti jen stručně. Svým posluchačům byl učitelem výborným; ovládaje dokonale český jazyk, přednášel v lehkém, posluchačům srozumitelném slohu; snažil se posluchače uvést vždy nejkratší cestou k jádru věci, seznámiti je s celkovým obsahem jednotlivých partií, jsa toho názoru, že pak snadno k tomu připojovati lze další detailní studium. Způsob jeho jednání byl vždy vlídný, přívětivý a dle možnosti rád přispěl radou i pomocí svým posluchačům. ([58])

Zdeněk Nejedlý o Studničkovu napsal:

... Studnička, profesor matematiky, postava i jinak na tehdejší universitě jedna z nejzajímavějších. Ne veliký právě učenec, třebaš tak vystupoval. Dělal všechno možné: byl matematik, geograf, fysik, astronom, meteorolog, kartograf, i zase stenograf ... a bůhví co ještě jiného. A i nyní všechno to dělal. Tehdy právě, v prvním roce české university, vydal, on profesor matematiky, „Všeobecný zeměpis“ ... I jinak pak, kdykoli šlo o „národní“ věc, jak měl za to, hájil ji zcela tak, jak se cítil zavázán starou, buditelemskou tradicí. A tak dokonce i vypadal. Byl pověstný svým ohromným plnovousem, jenž však nebyl bohatýrský jako neméně tím tehdy proslulého žurnalisty a spisovatele Josefa Holečka, nýbrž ctihodný plnovous patriarchy. ...

Tak Studnička velký svůj plnovous, zakrývající mu až dotud celá prsa, na jednu začal nosit rozčísnutý, takže se mu okázala prsa. A všeobecně se říkalo, že proto, aby mu bylo vidět stuhu řádu, jež tehdy dostal a jež se nosila na prsou. Snad tomu tak nebylo, snad to byla jenom pomluva. Ale příznačné jest, že vznikla i že se jí všeobecně věřilo. A co bylo nejúžasnější: nic to těm, o nichž se to vědělo, neubíralo na jejich vlastenecké cti. ([23], díl III., str. 64, 66)

O Studničkově vousu se zmiňuje i J. Guth–Jarkovský:

Nosíval dlouhý plnovous, ale od té doby, co byl vyznamenán komthurským křížem nevím, kterého řádu, měl jej přistřižený a prostřed hezky rozdělený. ([15], díl I., str. 204)

Organizační aktivity na fakultě a na univerzitě

Ihned po svém zvolení děkanem se Studnička začal intenzivně podílet na chodu a koncepci fakulty. V červnu 1882 se stal členem matematicko-přírodovědecké komise, kterou svolával a které sám předsedal. Zabývala se rozšířením pedagogického sboru fakulty, postavením asistentů, lektorů a studentů. Současně

řešil problematiku knihovny, oprav místností atd. V říjnu 1882 vypracovali Studnička, Kvíčala a Durdík⁶⁴) první jednací řád české filozofické fakulty. Po celý rok 1882 Studnička jako děkan organizoval jednání profesorského sboru; až do přijetí písaře sám psal pozvánky na schůze i zápisy z jednání. V tomto roce se stal členem biblioteční komise, ve které působil v letech 1883–1887.⁶⁵)

Od roku 1882 Studnička zasedal v komisi pro podporu chudých studentů. Navrhoval stipendia a osvobození od kolejného, pečlivě zkoumal nadační možnosti a udělování stipendií. V roce 1883 stál spolu se Seydlerem a Strouhalem u zrodu komise pro udělování zvláštního matematicko-fyzikálního stipendia (300 zlatých), později posuzoval jednotlivé stipendisty za matematiku. V letech 1883–1897 působil na fakultě jako revizor nadačních fondů a fondů podporujících mladé talentované studenty a začínající soukromé docenty. Kromě problémů spojených s organizací výuky matematiky a s organizací výuky vůbec, měl Studnička upřímný zájem na všestranném rozvoji české filozofické fakulty. V roce 1887 se účastnil rokování o zřízení nové univerzitní botanické zahrady, o využití a opravách místností pro přednášky a cvičení.

Ve školním roce 1888/89 byl Studnička rektorem české univerzity. 29. listopadu 1888 přednesl v Karolinu svoji nástupní rektorskou přednášku *O matematickém učení na universitě pražské od jejího založení až do počátku našeho století a o vlasteneckém tu působení profesora Stanislava Vydry*, která vzápětí vyšla tiskem [S191]. O své volbě do této funkce napsal příteli Jirečkovi:

... vzdávám především nejvřelejší díky za laskavé blahopřání, jsa přesvědčen, že s volbou ráčíte býti více spokojen, nežli náš Johannes Politicus. [šlo o J. Kvíčalu]

Pro mne není to pouze čest, nýbrž spíše očista z toho pokálení jakého se mě osobě před 3 roky, kde někteří kollegové místo Krejčího chtěli mne kandidovati, dostalo právě od jmenovaného pána. ... Teď vychází celá spousta těch nekalých agitací, jež náš dosavadní papež fakultní pomocí bandy prováděl, najevo.⁶⁶)

V roce 1888 zasedal Studnička v komisi pro zjednodušení jednacího řádu fakulty. V listopadu 1890 se stal členem komise pro vytvoření stanov pro udělování Bolzanova stipendia a od května 1891 byl členem této stipendijní komise. Svými návrhy výrazně ovlivňoval udělování tohoto matematicko-filozofického stipendia. V devadesátých letech již jako senior sboru filozofické fakulty prosazoval její zájmy na řadě univerzitních i mimouniverzitních jednání. V březnu 1894 se spolu s děkanem fakulty účastnil deputace, která ve Vídni usilovala o lepší postavení profesorů a docentů. S obdobnou deputací byl Studnička ve Vídni již v roce 1884.

V roce 1897 spolu se Strouhalem, Gollem, Vrbou a Raýmanem vytvořil komisi pro pořádání kurzů pro učitele měšťanských škol a za pomoci Vejdovského vypracoval návrh jejich osnov.⁶⁷) Ve stejné době se zabýval problematikou univerzitního vzdělání žen. Prosazoval, aby se ženy vzdělávaly za stejných podmínek jako muži.

Čtyři roky působil také v Akademickém senátu. Zasedal zde v letech 1882/83 jako děkan filozofické fakulty, 1883/84 jako proděkan filozofické fakulty, 1888/89

jako rektor a 1889/90 jako prorektor. V prvním období se podílel na rozhodování o obsazení univerzitní kanceláře, na zřízení nové knihovny, rozdělení nadací a nadačních fondů. Výrazně se zasazoval o navrácení historických insignií a univerzitní pečeti univerzitě české. 8. června 1883 navrhl vytvoření celouniverzitní *bibliotéční kommisie*, která měla provést rozdělení knihovny mezi českou a německou univerzitu; v letech 1884 a 1885 byl jejím předsedou, v letech 1886–1888 jejím členem, od roku 1889 toto místo zastával A. Seydler. Ve druhém období svého působení v akademickém senátu řídil jeho zasedání. Akademický senát v této době řešil opět problematiku nadací, chodu univerzity a univerzitní kanceláře, vojenských dobrovolníků atd. Na podzim roku 1889 byl Studnička jmenován spolu se profesory Weissem, Ottem a Talířem členem komise, která měla vypracovat návrh na zřízení české teologické fakulty.⁶⁸⁾

Počet posluchačů matematiky na české univerzitě postupně rostl. V letním semestru roku 1890 jich bylo již ke čtyřiceti. Studnička dospěl k závěru, že je bezpodmínečně nutné zřídit další stolici, jako na jiných rakouských univerzitách. 24. července 1890 žádal ministerstvo o vytvoření druhé stolice matematiky. K jeho návrhu se 23. října připojil celý profesorský sbor. Na podzim roku 1890 žádala univerzita zřízení druhé stolice matematiky nebo zavedení tříhodinové přednášky o syntetické geometrii, kterou by vedl profesor české techniky Eduard Weyr.⁶⁹⁾

Ministerstvo zřízení nové stolice matematiky kvůli velkým finančním nákladům zamítlo, ale uvolnilo prostředky pro Eduarda Weyra. Od roku 1891 byly Studničkovy přednášky doplněny tříhodinovou přednáškou Weyrovou.

Na počátku 20. století usilovali Studnička, Strouhal a Gruss o jmenování Eduarda Weyra řádným profesorem matematiky na české univerzitě. V letním semestru 1902 se obrátili na ministerstvo s tím, že v celém Rakousku není jediná univerzita, kde by jen jeden člověk vyučoval celou matematiku, že pražské univerzitě chybí profesor moderní geometrie a že Eduard Weyr je ochoten přejít na českou filozofickou fakultu. Studnička sám korespondoval s vídeňským ministerstvem; zdálo se, že vynaložené úsilí nebude marné. Druhá profesura byla opravdu pro Eduarda Weyra zřízena. Ten však v létě roku 1903 zemřel.

S pedagogickou činností na univerzitě úzce souvisí i Studničkův podíl na reorganizaci českého středního školství. V roce 1889 byl ministerstvem orby jmenován *kommissářem pro kandidáty učitelství na hospodářských školách s vyučovací řečí českou pro obor klimatologie*. V roce 1891 byl ustanoven *inspektorem obchodních učilišť v Českém království*; tuto činnost vykonával až do roku 1900. Několik let měl dozor nad českými obchodními akademii jako předseda *kuratoria československé obchodní akademie Pražské*. Ministerstvem vyučování a kultu byl 19. dubna 1894 jmenován pro školní roky 1893/94, 1894/95 *předsedou zkušební kommisie pro kandidáty učitelství na vyšších obchodních školách*, kde se vyučovalo česky. V 90. letech se aktivně zapojil do vytváření střední školy pro ženy — *Minervy*.⁷⁰⁾ V roce 1901 byl stanoven členem *c. k. zkušební kommisie pro učitelství na dívčích lyceích* a *examinátorem pro matematiku* na roky 1901/02 a 1903/04. Kromě toho byl v roce 1886 na 6 let povolán do zemské školní rady, ve které zasedal až do roku 1890 a v roce 1889 se účastnil gym-

naziální ankety ministerstva kultu a vyučování, která se uskutečnila v únoru 1890.⁷¹⁾

Mimo tyto povinnosti ovlivňoval obsazování některých míst na zahraničních univerzitách v Černovicích a Záhřebu, na některých českých gymnáziích a obchodních akademiích. Podílel se na tvorbě středoškolských učebnic a osnov matematiky.

Kritiky, spory

Studničkovy nesporné obrozenecké zásluhy z šedesátých a sedmdesátých let byly stále méně oceňovány. V osmdesátých a devadesátých letech se začaly v časopisech *Athenaeum* (založeno r. 1883, redigováno T. G. Masarykem) a *Čas* (založen r. 1886, redigován J. Herbenem) objevovat ostré kritiky Studničky a jeho práce. V *Athenaeu* vyšla v roce 1883 Studničkova vlastní recenze díla *Všeobecný zeměpis*, která dala podnět ke kritikám a pomluvám. O těchto událostech píše velmi zasvěceně Zdeněk Nejedlý (viz též [10], str. 194–195):

... případ prof. F. J. Studničky ... Požádal [Masaryk] proto hned pro první číslo [Athenaea] o autoreferát F. J. Studničku, který tehdy právě vydal svůj „Všeobecný zeměpis“. ... a tu Studnička, člověk až naivně dobrácký, si dost nerozvážil, jak takový autoreferát musí vypadat, a pěkně si svou práci, po věcném výkladu i pochválil. ... Říkalo se potom, že si Studnička napsal pochvalu, „jaké by byl schopen jen největší ctitel jeho“, což není pravda. ... A samého Studničku pak asi také mrzelo, že to provedl ne dost obezřele, i nepsal více již nikdy do „Athenaea“ ... ([23], díl IV., str. 62–63)

Velkým Studničkovým oponentem a kritikem se postupně stal jeho mladší kolega August Seydler. Jejich spory se týkaly vedení semináře, knihovny, posuzování doktorských prací i obsazování míst na univerzitě. Byly způsobeny rozdílností názorů a povah staršího a mírného Studničky a mladého bouřlivého Seydlera. Ocituje z několika Studničkových dopisů A. Seydlerovi z let 1884–1886.

Mám za to a celá minulost svědčí pro mne, že nebylo příčiny, abyste v mé nepřítomnosti se tak choval, jak jste učinil, ač psychologicky se dá krok ten vysvětliti znalci lokálních poměrů. ... Avšak tak daleko se zapřítí a nekorigovati urážející Vaše pronesení o mé nevolbě, to by bylo více nežli katolické shovívání ...⁷²⁾

Nechci totiž na četné poznámky Vaše, týkající se mé osoby, ani slovem odpovéděti, poněvadž by to bylo zbytečno.⁷³⁾

Proč si nyní každé slovo mé vykládáte za urážku nevím; vysvětlují si to a omlouvám Vás zvláštním stavem, v němž Jste se octl, a nereagují.⁷⁴⁾

V roce 1887 musel spory Studničky a Seydlera řešit děkan Kvíčala:

Co se týká collize s prof. Studničkou, jsem ovšem v nesnázi jakési. Já sám nemohu rozhodnouti, a chtěl jsem Vám i prof. Studničkovi zaslati úřední přípis. Avšak lépe bude, vyrovná-li se věc ta bez difference, která není nutná, jak se mi zdá. ... Já myslím, že tuto difference po rozmluvě s Vámi velmi snadno vyrovnám, aby se nemusilo ministerstvu o tom referovati ... Myslím, že po

rozmluvě s Vámi nebudu mítí více potřebí, tázati se prof. Studničky, který již své dobré zdání podal, o jeho mínění.⁷⁵⁾

27. května 1886 projednával profesorský sbor filozofické fakulty návrh na jmenování T. G. Masaryka řádným profesorem. Hlasování bylo ovlivněno atmosférou boje o pravost rukopisů. Bylo sice tajné, ale víme, že 11 hlasů bylo pro a 11 proti, že proti hlasovali např. Tomek, Hattala, Krejčí, Studnička, Čelakovský, Frič, Vrba, Šafařík a Kalousek, tedy téměř celá stará generace. Masaryk tehdy profesorem jmenován nebyl.

V květnu 1886 se v *Athenaeu* objevila příkrá kritika Studničkova spisu *Tycho Brahe* [S170], v červnu 1887 kritizoval Josef Král v časopise *Zeitschrift für österreichischen Gymnasien* časopis *Krok* a celou jeho redakci, jejímž byl Studnička členem. Redakce *Kroku* (Studnička, B. Bauše, P. Durdík, V. E. Murek, J. Vlach, J. E. Hulakovský, F. X. Prusík a A. Truhlář) vydala ostrou odpověď nazvanou *Na obranu*. V červenci Král uveřejnil odmítavou *Odpověď v Athenaeu*.⁷⁶⁾

Léto roku 1887 přineslo řadu problémů. 15. července podalo čtrnáct profesorů filozofické fakulty stížnost na redaktory *Athenaeae* a žádalo jejich disciplinární potrestání kvůli jejich osobním útokům. Současně vypukl krutý spor mezi J. Králem a J. Kvíčalou o původnost práce středoškolského profesora F. Velišského *Život Řekův a Římanův*. V červenci 1887 Král napadl svého učitele Kvíčalu v *Athenaeu* a Kvíčala ostře odpověděl v *Kroku*. Josef Král sepsal, nechal vytisknout a rozšířit *Otevřený list slovuťnému pánu panu Janu Kvíčalovi*. V říjnu 1887 inicioval Studnička na Krále stížnost Akademickému senátu; jedenáct profesorů filozofické fakulty žádalo Královo přísné potrestání.

Zaslán byl nám a jiným našim kolegům, nepochybně všem, tištěný hanopis pod názvem „Otevřený list prof. J. Kvíčalovi“, sepsaný mimořádným profesorem filologie v naší fakultě drem Jos. Králem, v němž skladatel způsobem nanejvýš neslušným dotýká se cti vysoce zasloužilého kollegy našeho, p. prof. Jana Kvíčaly utrhačným přetřásáním věcí zcela soukromých ...

Prof. Král ... rozeslal týž hanopis po jiných mnohých osobách vážných, zvláště gymnasiálních profesorech v Praze i na venkově, a postaral se o rozšíření jeho hojnou měrou také mezi studující mládeží, patrně jen v úmyslu, aby čest zasloužilého kollegy v kruzích jak nejširších možná pošpinil.

Jednání takové kollegy proti kollegovi nemůže býti lhostejno sboru ... Jednání to naplňuje nás podepsané citem nejvyššího opovržení k osobnosti, která takovým způsobem se zapomíná nad důstojností svého stavu a povolání; i vidíme se nuceny vést stížnost a žádati, aby jej Slavný senát akademický za přečin jeho přísně pokáral.⁷⁷⁾

Tento list položil základy rozsáhlému disciplinárnímu řízení vedenému proti J. Královi a J. Gebauerovi a později i proti T. G. Masarykovi.⁷⁸⁾

Disciplinární komise vedená rektorem E. Ottem pracovala po celou zimu 1887/88. Zajímavým dokumentem objasňujícím celé řízení je *Protokol z 24. ledna 1888 o 4 hodině, svědek Kvíčala*. Několikastránkový spis obsahuje popis podstaty celého sporu a zvláštní pasáž o Studničkově vztahu k celému sporu:

Co se zmínky o prof. Hattalovi, o prof. Prusikovi a p. prof. Studničkovi týká, musím říci, že jsem nemíval s prof. Králem o tom rozmluvy, nýbrž s prof. Gebauerem, a že to tento professor byl, jenž stále a stále nepříznivé věci o těchto profesorech mně sděloval. I snažil se p. prof. Gebauer mne nepříznivé mínění o nich vstípati, což se mu ovšem při důvěrném a přátelském poměru, v kterémž jsem s ním byl, z části podařilo. ...

Co se výroku o prof. Studničkovi týká tvrdím co nejrozhodněji, že jsem jen od prof. Gebauera samého všeliké nepříznivé pověsti o něm musel slýchat. Já sám poněvadž jsem po celý rok takřka společnosti ani v hostinci ani jinde nenavštěvoval neměl jsem ani příležitosti, abych všelijaké pověsti a pomluvy rozšiřované o rozličných mužích slyšel.⁷⁹⁾

Zdá se, že Studnička byl spíše do sporu zatažen, než že by spor sám vyvolal. Je však zjevné, že důsledkem sporu byly negativní postoje mladších kolegů k jeho osobě.

V roce 1888 se objevila v *Času* ostrá kritika časopisu *Krok* i Studničkovy nástupní řeči jako nového rektora.⁸⁰⁾ Studnička spolu s Hattalou, Kvícalou, Kalouskem, Jirečkem, Tomkem, Palackým, Braunerem, Mourkem a Durdíkem⁸¹⁾ podepsali *Osvědčení*, ve kterém veřejně odsoudili redakci *Času* a tím i Masarykovy přívržence. Ti odpověděli v lednu 1889 v *Času* a opět veřejně poukázali na rozpory uvnitř profesorského sboru filozofické fakulty. O rok později byly v *Athenaeu* kritizovány Studničkovy meteorologické zprávy a jeho *Deštopis*.⁸²⁾ Seydlerovo autorství této nepodepsané kritiky je potvrzeno Strouhalovým dopisem adresovaným právě Seydlerovi:

Vracím Ti kritiku. ... Jinak bude asi muset zůstat vše jak jest, poněvadž jest to již sázeno. Jak St. ten lapsus y – x mohl učiniti, jest mi naprosto nepochopitelné. Pravil mi Dr. Augustin, že prý vyšly též německé kritiky o spisu velmi pochvalné? víš něco o nich?

V kritice Tvé — jež jest ovšem zejména svým přirovnáním s cukrem zdrcující — není žádného urážlivého slova — ale vane z ní vítr ostrý a mrazivý. Jedné věci lituji, že kritika v Athenaeu vyjde později, když již ty ostatní německé nepříznivé ... máme před sebou. Ale vím, jak to přišlo.

St. chce válku — c'est la guerre!

A to, co pravíš o něm, má jednu věc pro sebe — jest to vše pravda! Ale za jiných poměrů byl by se mohl onen lapsus y – x posuzovati mírněji právě co lapsus — vždyť si nemohu ani představit, že by to mohla být ignorantia. ...⁸³⁾

O Seydlerových aktivitách proti Studničkovi byl dobře informován i Emil Weyr. V dopise A. Seydlerovi z Vídně dne 3. 3. 1889 se o tom zmiňoval; razance útoku se mu však příliš nelíbila.

Tebou prorokovanou zásilku „Času“ jakož i „Athenaea“ jsem obdržel a děkuji Ti za ty listy, které jakmile více času míti budu bedlivě prostuduji; na moudré „Studně“ jsem se však již delektoval, ač musím říci, že to je přece jen příliš ostré.⁸⁴⁾

Na přelomu osmdesátých a devadesátých let se objevily i kalkulace o Studničkově odchodu a o obsazování míst na univerzitě. Např. Studničkův žák Karel Zahradník⁸⁵⁾ napsal roku 1889 A. Seydlerovi:

Řeklo se mi ze strany Studničkovi velmi blízké, že kdybych měl tvé votum jisté, že by již Studnička návrh ve sboru pro mne udělal, ale jinak, že se obává, že by nepochodil. Proto jsem ti psal. Moje byla kombinace tato 1) Povolání bych byl do Prahy zavázal bech se písemně Eduardovi nebo Emilovi [bratři Weyrové], že po odchodu Studničky jak říká za 4-leta nejdéle za Eduarda bech se zasadil vší silou hned, a přenechal mu i seminář, čím by hmotného měl více než já ...⁸⁶⁾

Rok 1890 byl v Akademickém senátu bouřlivý. Proběhlo rozsáhlé disciplinární řízení s profesorem Masarykem, které vyvolaly jeho články kritizující vnitřní poměry na filozofické fakultě. Je zajímavé, že se Studnička účastnil prvních zasedání (14. 1. a 21. 2. 1890), kdy bylo o disciplinárním řízení rokováno, ale omluvil se na dvou posledních sezeních (13. 6. a 18. 7.), kde bylo rozhodnuto, aby byla Masarykovi udělena důtka.⁸⁷⁾

Kritiky v *Času* pokračovaly i v devadesátých letech; *Čas* pranýřoval Studničkovu činnost na univerzitě, jeho přednášky i publikace.⁸⁸⁾ Zdá se, že za těmito pozdějšími kritikami stál jeho nesmiřitelný odpůrce a kritik Josef Kaizl.⁸⁹⁾ Ve své korespondenci píše:

... a poslední [článek v Osvětě] byl [Fr. J.] Studničkův, proč ten člověk také tlachy píše, jest to jako úloha na středních školách; takových věcí ať ponechá lépe jiným. ([46], str. 188)

Proč právě Josef Kaizl, redaktor *Času*, byl takovým Studničkovým odpůrcem, není jasné. Před léty snad právě Studnička pomohl Kaizlovi získat doktorát. Alois Studnička napsal:

Přímluva žádaná svého času byla s mé strany nemožná, jelikož mi bratr zakázal za kohokoli ho žádati, neboť to byl právě p. redaktor Času, který se mu za mou rozhodnou a trvám že důležitou přímluvu tak býdným způsobem odvděčil. Pravili jste sice na omluvu jeho, že jest nástrojem — avšak jako starý redaktor vím, že lze leckterou věc v mezích vytčených velice ku prospěchu aneb ku neprospěchu dotyčné osoby pozměnit. ...

Nesmím ani porovnatí vedení jejich Vámi a známým pánem doktorem, jenž řídil svého času „Čas“ a jemuž na mnou přímluvu přispěl bratr u něj k doktorátu, za čez jej krátce na to pošpinili v tomto listě.⁹⁰⁾

Na konci 80. let a v 90. letech byla atmosféra v profesorském sboru filozofické fakulty velmi napjatá. O této situaci i o útocích ze strany *Časistů*, mladočechů aj. se Studnička v té době zmiňuje v dopisech svým přátelům, Jirečkovi, Rezkovi, Eiseltovi a Ottovi.⁹¹⁾ Lze z nich vyzpozorovat soustředěný útok mladší generace na generaci starší, problémy českého maloměšťáctví i závist. Česká univerzita byla rozdělena na dva nesmiřitelné tábory a pouze navenek vystupovala jednotně.⁹²⁾

Od poloviny devadesátých let Studnička svoji účast na zasedáních rozhádaného sboru výrazně omezil. Na přelomu 19. a 20. století se účastnil zhruba každého čtvrtého zasedání. Příčinou jeho neúčasti rozhodně nebyl nezájem o chod fakulty, ale spíše zhoršující se zdravotní stav a znechucení z neustálých třenic a sporů. Možná, že i částečně resignoval a že se rozhodl přenechat aktivitu

mladším a průbojnějším kolegům. I přes neúčast na schůzích sledoval vývoj fakulty. Svě záležitosti a sporné otázky (stipendia, habilitace, platy atd.) vyřizoval písemně.⁹³⁾

Je pravděpodobné, že útoky na Studničku souvisely i s jeho politickou orientací. František Karel Studnička o svém otci napsal:

Politickým přesvědčením byl — tak jako většina jeho současníků — staročechem a byl — tak jako vůdce staročechů Rieger — o tom přesvědčen, že jedině ve spojení s tehdy všemocnou šlechtou, dostaneme ... jakési autonomie v rámci habsburského státu. ... Jistě se hlásil můj otec v mnohém ohledu k zásadám svobodomyšlným a nemohl být jen konservativcem rázu pravých staročechů.

S mladočechy, kteří koncem osmdesátých let nahradili staročechy, nepěstoval žádné styky. ([39], Naše rodina, str. 8b)

Mezi příčinami kritik, pomluv a hádek jistě bylo i stanovisko, které Studnička zaujal v boji o rukopisy a ve sporech kolem profesora Masaryka. Postavil se totiž na stranu staré generace proti Masarykovi a jeho stoupencům. František Karel Studnička o situaci na filozofické fakultě napsal:

I jinak zde byly nesnáze, a dobře informovaným — kteří mne tehdy od návštěvy filozofické fakulty zrazovali — tanul na mysl také onen velký rozpor mezi dvěma směry v tehdejší profesorském sboru filozofické fakulty, rozpory vznikly při polemice o pravost rukopisů. ([39], Můj životopis, I. Část — do roku 1903, str. 99–100)

Až teprv, když počal vystupovati Tomáš G. Masaryk, postavil se můj otec proti němu. Ne aktivně, ale v profesorském sboru filozofické fakulty, který se nyní rozštěpil ve stranu pravých a levých. Byl rozhodným přívržencem pravice ... Ale ve stykách mezi mnou a svým otcem to nic neznamenal. Můj otec neměl a nechtěl nikdy vykonávat vliv na mou příslušnost k té neb oné straně a ponechal mi v tomto ohledu úplnou svobodu. ([39], Naše rodina, str. 8b)

Ocenění

V osmdesátých a devadesátých letech získal Studnička několik ocenění.

4. února 1886 byl vyznamenán *Nejvyšším uznáním Jeho veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. a 16. dubna téhož roku mu byl udělen císařský řád sv. Stanislava II. třídy*. Tohoto ocenění se mu dostalo za vydání reprodukce rukopisu Tychona Brahe (práce [S170]).⁹⁴⁾ Dne 22. dubna 1888 se Studnička stal čestným členem *Klubu přírodovědců v Praze*.⁹⁵⁾ Na Jubilejní výstavě roku 1891 v Praze získal stříbrnou medaili za patentovaný vynález rotačního chladiče (udělen 29. 1. 1890). Dne 20. dubna 1890 byl císařem Františkem Josefem I. jmenován řádným členem *České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění*.⁹⁶⁾ V roce 1892 mu byl udělen *řád železné koruny III. třídy*. Za své zásluhy o rozvoj zeměpisu a zeměpisné literatury v Čechách byl 20. října 1894 zvolen čestným členem *České společnosti zeměvědné*. 16. března 1897 mu byl udělen titul *dvorního rady s prominutím poplatků* a dne 24. března 1902 i *hodnost dvorního rady*. 19. listopadu téhož roku obdržel „čestnou medaili za

čtyřicet let věrné služby“, kterou mu předal místodržitel hrabě Coudenhove. Byl též čestným členem výboru *Minervy*.

Dne 21. července 1883 byl Studnička jmenován dopisujícím členem *Jugoslávské akademie vědy a umění* v Záhřebu,⁹⁷⁾ 1. dubna 1894 členem *Circolo matematico di Palermo*, 12. března 1897 čestným členem *Matematické společnosti na univerzitě v Moskvě*.⁹⁸⁾ Studnička byl rovněž členem *Německého matematického sdružení* a rakouským tajemníkem spolku *International Association for Promoting the Study of Quaternions and allied Systems of Mathematics*.

Soukromý život

Koncem sedmdesátých let začal Studnička upravovat svůj domek v Jindřichově Hradci, kde rodina každoročně trávila prázdniny. O domku napsal:

Zde v Hradci máme se v celku při skromných požadavcích dobře; bydlíme v staré chalupě, na níž postaveno patro právě dosychající, do něhož se pak přestěhujeme. ... Živobyti jest tu v celku příjemné a ne příliš drahé; společnosti dost a vzduch jak mandle ...

Poloha chalupy na konci města jest velmi pěkná, vyhlídka na rybník i ostrov v něm naproti nám položený rozkošná. Jenom trochu úprav bude ještě později zapotřebí ...⁹⁹⁾

Další větší přestavba probíhala v roce 1887, kdy Studnička nechal k domku přistavit nové křídlo:

Můj otec dal tehdy k našemu domu — k „Puteoli“, jak jej pojmenoval — přistavěti na zadní jeho stěně — do dvora — nové křídlo, které nám bydlení v domě neobyčejně usnadnilo. ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 61)

Studnička podnikal s dětmi po okolí Jindřichova Hradce delší pěší výlety, na jejich přání zakoupil loďku a zřídil „malý přístav“ přímo u zahradního altánu. V roce 1884 zde utrpěl malý úraz.

Jednu dobu nemohl jsem ani psáti, poněvadž jsem měl pravou ruku ochromenu; při vystupování z loďky v našem přístavu jsem zklouzl a padl na stranu pravou do vody, takže náhodou nehodou jsem si utřzil značné pohmoždění. ... Chodím s chlapcem botanisovat ...¹⁰⁰⁾

Studnička musel bezesporu Jindřichův Hradec milovat; měl zde řadu přátel ještě z doby studií, byl váženým občanem. V roce 1895 se účastnil oslav 300. výročí jindřichohradeckého gymnázia; přednesl zde slavnostní řeč [S250], která vzápětí vyšla tiskem. O rodinném letním sídle se zmínil i ve svém *Vůdci okolím Jindřichohradeckým*:

... udivenému oku času pokochati se čarokrásným pohledem na obraz krajinný, jehož středem jest „Bajgar“ ... majíce po pravé straně villu s nápisem „Puteoli“ označenou, z něhož nejde na jevo, značí-li upomínku na starořímské město lázeňské, jak by tomu nasvědčovala poloha přímořská en miniature,

anebo táhne-li se tento genitivus possessivus k osobě majitelově, jelikož latinské slovo „puteleus“ značí malou studni, diminutivně tedy Studničku. ([38], str. 1)

Nápis „Puteoli“ se na Studničkově domku zachoval do současnosti; autorem názvu je sám Studnička:

... *Dr. Fr. Studnička první, an oceniv dostatečně půvaby našeho města a okolí, letní sídlo si zde upravil, na němž celé své prázdniny s rodinou svou ctěnou trávil. Vkusně vystavená tak zvaná villa neměla s počátku žádného jména. ... Teprve po několika letech objevilo se tam najednou antikvou psané „Puteoli“.* ...

... „Puteoli“ vyjadřuje se učeně tak zvaný genitivus possessivus jména Puteolus, česky tedy znamenajíc „Studničky“ ... ([5], str. 1)

O prázdninách se Studnička snažil maximálně věnovat své rodině, zejména synu Františku Karlovi, se kterým hodně cestoval. I ve školním roce si našel čas na procházky, snažil se své děti vhodným způsobem motivovat. František Karel na své cesty, vycházky a rozhovory s otcem — i v souvislosti s jeho pracovním zatížením — vzpomíná ve svých pamětech:

Otec mne ... vždy o prázdninách brávil na cesty, při nichž jsem poznal jižní Čechy od Vyššího Brodu až ke Hluboké, Vídeň, údolí Dunaje od Lince k Tulnu, Solnou komoru, Solnohrad a Mnichov a do Řezna, a posléze i Terst. ... Můj otec je se mnou konal velice rád, a byl na cestách, když jsem jej doprovázel jako změněn. Doma málomluvný a jakoby do svých problémů a prací ponořený, stal se na nich velmi hovorným a velmi rád mne poučoval o všem, co jsme viděli. Opatřil mi před nastoupením cesty vždy průvodce — Baedeckra — z něhož jsem se mohl předem poučiti o všem pozoruhodném, co na cestě bude očekávati. ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 98)

Náš otec ... byl svým učitelským povoláním, svou činností spolkovou, činností spisovatelskou atd. tak zaměstnán, že mu zbývalo během dne — mimo prázdnin — poměrně málo času, který mohl nám věnovati. Snídal s námi v našem obytném pokoji, a při čtení novin zaváděla se řeč na to, co bylo právě nového. Pak jsme se s ním sešli u společného oběda a pak večer, jen některého dne, jelikož otec velmi často večeřival mimo domov, hlavně v Měšťanské besedě, ve společnosti, které tam předsedal starší jeho přítel, profesor Jan Krejčí. ...

Na dlouhé hodiny se pak uzavíral ve své pracovně, a hledali-li jsme jej, našli jsme jej vždy u pracovního stolu neb u pultu, na němž koncipoval a k tisku upravoval své četné práce. ... Byl za to velice sdílný na častých procházkách, které jsem zejména já s ním konával, a při nichž se mi dostávalo poučení o všem, co se týkalo nás obklopujícího světa. ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 6 a 9)

Oblíbená otcova procházka, na které jsme jej doprovázeli, byla pod Letnou. ...

Otce svého jsem velmi často doprovázel na cestách do Klementina ..., na Ovocný trh ..., pak do Musea ... a zejména často k Náprstkovům ..., kde se skoro denně shromažďovala v dopoledních hodinách společnost literátů a učenců. Můj otec ... byl stálým účastníkem těchto schůzek ...

Často jsem se jako hoch dostal s otcem do zemského musea ...

Otec nás, to jest mne a mé sestry, vodil do musea také, když byla příležitost s jeho oken něco spatřiti. ...

Také na různé slavnosti ... jsem se s otcem neb s oběma rodiči dostal. ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 10–11)

Zdá se, že Studnička plně podporoval vzdělávání a duševní růst svých dětí, jejich široký rozhled a posiloval jejich charakterové vlastnosti. Výběr povolání a jejich vlastní práci však přímo neovlivňoval. Nikdy své děti sám neučil, ale vždy se snažil získat pro ně dobré soukromé učitele, dobrou školu, dobrou literaturu.

Otec ... přesvědčoval se čas od času, jaké činím v učení pokroky. Měl snahu pokusiti se u mne i o výchovu hudební. ... můj otec byl hudebníkem velmi dobrým a hudební nadání se projevilo i u všech tří mých sester. ...

Záhy jsem se naučil vlivem této výchovy ... opovrhovati lží a nepoctivostí ...

Odborné mimoškolní vzdělání mi otec přímo nevštěpoval, a zdá se mi, jakoby pouze sledoval, jakým způsobem se sám — bez přímého jeho vlivu — k němu dostanu ...

I když jsem později byl přírodozpytcem, nevedl mne otec určitým způsobem dál a dále, a pouze nepřímou na mne působil knihami, které mi čas od času, jednak půjčoval z vlastní, dosti bohaté knihovny, jednak — pokud to šlo — koupil a vypůjčením opatroval. Vyslovil-li jsem — později — přání dostati tu neb onu knihu, tu jsem ji časem také dostal buď darem, neb si ji otec pro mne vypůjčil z universitní knihovny. ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 8)

Do knihoven se dostati nebylo pro mne — jakmile jsem měl v ruce doporučení svého otce — nikterak nesnadné ... ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 82)

Přicházel jsem pak — vždy s rodiči — častěji do divadla prozatimního ... Navštěvovali jsme většinou opery ... ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 66)

Vztah ke sportu Studnička neměl, zdá se, že příliš sportovně založen nebyl. Nepodporoval ani sportovní aktivity svých dětí; jedinou výjimkou byla turistika.

Já sám jsem se tehdy „na kolo“ nedostal; přál jsem si je, když bylo později zavedeno kolo nízké, „rower“, jak se tomu tehdy říkalo, otec však na to nepřistoupil; zdálo se mu to býti nebezpečné, a tak jsem se na to jenom díval, jak jiní, šťastnější jezdili. ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 92)

Studnička byl pro své děti vzorem. František Karel ve svých pamětech píše:

Měl jsem nyní přijíti na universitu ... mým vřelým přáním [bylo] dostati se na fakultu filosofickou, na níž působil můj otec ...

Ovšem byl bych velmi rád přírodozpytcem „vynikajícím“, takovým, který by byl hoden jména svého otce a takovým, který by proslavil jméno svého národa ... ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 99)

Byl ... z rodu dnes již téměř vymizivších polyhistorů ... Nikterak při tom nezapomínal na obor, který mu byl přidělen učebním příkazem, na matematiku. ... Jest zřejmo, že nebylo nesnadné nad něj speciální vědeckou prací vyniknouti znamenitým jiným mladším našim matematikům, kteří svou pozornost věnovali jednomu jedinému oboru, a bylo by velmi nespravedlivé, kdyby se z onoho hlediska ... můj otec posuzoval. ...

Způsob mého snažení byl ovšem od počátku naprosto jiný, nelze však popírat, že jsem snahu stále jíti dopředu a prospěti svému národu ... přijal od svého otce, jemuž jsem za tolik vděčen! ([39], Naše rodina, str. 7–8)

Věděl jsem, jaké úcty požívá můj otec v pražských odborných kruzích a chtěl jsem se mu aspoň poněkud vyrovnati ... ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 205–206)

Domácí práce a výchovu dětí zajišťovala Studničkova manželka Josefina. Zdá se, že se plně věnovala rodině a tak měl Studnička potřebný klid na svoji práci. František Karel o své matce napsal:

Naopak byla naše matka neustále s námi, a věnovala mi, když jsem poněkud dospíval, zejména večery, které zbývaly, když se mé sestry uložily ke spánku. Měla velký vliv na mé vychování mravní. ...

Každou neděli mne vedla do kostela a o vánocích a velikonocích jsme prošli řadou kostelů a obdivovali se spolu s ní pěkně upraveným jeslím a božím hrobům. ...

Na ulici — ve středu velkého města — jsem ... sám nesměl. S matkou, která o nás velmi pečovala, chodili jsme, jak bylo možno, na procházky, jinak nás rodiče posílali do naší zahrady, kde jsme byli ovšem před nebezpečím ... chráněni. ...

Velmi oblíbenou ... naší procházkou byla do „Spolkové zahrady“ na Slupi ... Matka, s níž jsme tam chodili, se zpravidla usadila s nějakou ruční prací ... a já jsem se s bratrancem volně proháněl po zahradě. ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 7–9)

Náš domácí život byl klidný — byl to klid dobře situované měšťanské rodiny. Žádné různice jej nekalily až snad na nezbytné spory nás dětí, při nichž na jedné straně byly mé tři sestry a na druhé byl „chlapec“ ..., ale rodiče je vždy šťastně uklidnili. ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 6)

V určitém směru byl asi Studnička poměrně uzavřený. Jeho syn napsal:

Byl jsem vychován, vlivem své matky, ve velké úctě k náboženství ... S otcem jsem o těchto věcech nikdy nerozmlouval, a ani jsem se neodvažoval otázet se ho na problémy, které mne tolik tížily, a optati se ho, co o nich soudí. Byl patrně mínění — a konečně ne zcela nesprávného — že si v podobných záležitostech mám sám poraditi. ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 59)

Konec života

Koncem století se už Studnička necítil zdráv. V řadě dopisů si stěžoval na slábnoucí zrak a ubývání sil.

... nedovolujet mi slábnoucí zrak, abych více psal nežli nutno.¹⁰¹⁾

Aspoň to cítím na sobě, zejména na očích, z nichž levé v slábnutí svém již přes 2 roky pozorovaném pokračuje rapidně, takže se počínám báti oslepnutí, Čelakovského maje na mysli.¹⁰²⁾

Nelze mi naprosto, abych články ... vypracoval; levé oko mé tak povážlivě ochuravělo, že se obmeziti na nevyhnutelně jen nutné musím.¹⁰³⁾

Kdyby mi zrak sloužil, jako jindy, snad bych si nyní vypsal trochu honoráře; žádajíť ode mne úpravu II. vydání vyšší matematiky, sférické trigonometrie, determinantů a j. již rozebraných spisů, ale nemohu vyhověti, jsa rád, že mohu bez překážek přednáseti a učitelské povinnosti své konati.¹⁰⁴⁾

Jen kdyby neubývalo sil fyzických, zejména zraku levého oka! Aspoň bych ještě vydal III. sv. své algebraické analýze „O řešení rovnic“, jež jsem obecnostvu našemu slíbil. Ke druhému vydání mých spisů, jako vyšší analýze II. a III. sv., sférické trigonometrie, juridicko — politické arithmetiky atd., nedojde více.¹⁰⁵⁾

Studničkovu zdravotnímu stavu nepřispěly ani finanční problémy rodiny (nezaopatřené dcery a studující syn), na které si Studnička stěžoval v dopisech svým přátelům.

... já sám dál nemohu peněz vydávati, jichž nemám a k tomu 3 nezaopatřené dcery mají též jakési nároky.¹⁰⁶⁾

Trpěl jsem kolejným mnoho, poněvadž 25 let jsem požíval místo 800 zl na dietní třídu připadajících jen trochu toho kolejného ... byl bych o mnoho tisíc býval zisknějším, má rodina trpěla zároveň.¹⁰⁷⁾

V letech 1898–1899 sledoval Studnička marnou snahu svého syna Františka Karla o habilitaci na pražské univerzitě. František Karel o tom napsal:

Profesor Vrba, jenž se mnou v habilitační záležitosti sympatisoval, a jenž stav věci na fakultě dokonale znal, výslovně mi kdysi poznamenal: „to nebijí vás, to bijí ve vás vašeho pana otce“, a bohužel to tenkrát byla pravda. ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 253–254)

Sám Studnička o problému habilitace svého syna napsal:

Místo abychom se vzájemně podporovali vůči nepřátelům přečetným, ubíjíme se sami, nepřejíce jiným, co nám dříve ochotně bylo poskytnuto.¹⁰⁸⁾

V stavu svém trudném těším se okolností známou, že i Leibnitz svého času nemohl se habilitovati na universitě, kde byl otec professorem.¹⁰⁹⁾

Na konci roku 1902 (v listopadu a prosinci) Studnička prodělal několik chřipek a jeho zdravotní stav se zhoršil. Přesto v zimě přednášel a připravoval se na zkoušky kandidátů učitelství.

Práce mám až přes příliš i nyní se státními zkouškami i právě jsem dopsal 45 stránek o písemných laboratech, a po neděli mám 29 kandidátů vyzkoušet. Jindy jich bývalo sotva 5. ...

Ostatně bych si z toho nic nedělal, kdyby zrak mi lepší sloužil a i zdraví bylo stálé, též opět mám s žaludkem process, jež snad dnes vyhraju.¹¹⁰⁾

Z chřipkových onemocnění se již nevzpamatoval. V únoru 1903 dostal zápal plic a 21. února v 11 hodin dopoledne zemřel na zástavu srdce. František Karel napsal:

Roku 1903 utrpěl jsem velkou ztrátu úmrtím svého otce ... Zprávu o jeho chorobě jsem obdržel zvláštním řízením náhody mimo Brno. Byl jsem právě jako svědek na svatbě ... Sem — a právě ke svatební hostině — došel z Brna za mnou zasláný telegram, že „je s mým otcem zle“. Jel jsem ihned do Prahy, bylo však již pozdě. Můj otec, který tak velice pečoval o mé vzdělání, a který tak velice trpěl tím, když mne, jako jeho syna, na universitě odmítali a stále nechávali v nejistotě s ohledem na mou budoucnost; zemřel po krátké nemoci — pneumonii — ochrnutím srdce. ...

Ztratil jsem jeho smrtí nesmírně mnoho a nemohl jsem od té doby své starosti sdílet s nikým tak, jako jsem to mohl se svým otcem. ([39], Můj životopis, I. část — do roku 1903, str. 295–296)

Studničkův pohřeb začal 23. února ve farním kostele sv. Trojice ve Spálené ulici. Po smutečním obřadu a průvodu přes Národní třídu a Václavské náměstí byla rakev uložena do rodinného hrobu na Olšanském hřbitově.¹¹¹⁾

Vzpomínkové akce

Po Studničkově smrti se konalo několik vzpomínkových akcí. 26. února byla uctěna jeho památka na české univerzitě; profesor Čeněk Strouhal při zahájení své přednášky z experimentální fyziky ocenil Studničkovu činnost a jeho působení na univerzitě. 4. března uctili Studničkovu památku brněnští členové *Jednoty českých matematiků* na své schůzi ve fyzikálním ústavu české techniky v Brně. Na počátku schůze vzpomněl profesor Václav Řehořovský náhlé Studničkovy úmrtí, nastínil průběh jeho života a ocenil jeho pedagogické i odborné práce (viz [58]). Z této schůze byl na návrh profesora Františka Nachtikala zaslán Josefíně Studničkové soustrastný telegram.¹¹²⁾

I pražští členové *Jednoty* uctili na své schůzi 20. března Studničkovu památku. Vzpomínku přednesl profesor Čeněk Strouhal. Dne 27. června 1903, v den Studničkových narozenin, pořádala Jednota mimořádnou valnou schůzi ve fyzikální posluchárně v Klementinu. Krátký projev o Studničkově působení v Jednotě přednesl opět profesor Strouhal. Po něm se ujal slova profesor Karel Petr, který podal nástin Studničkova života a díla.¹¹³⁾ Pak schůze jednala o návrhu výboru doplnit *Studničkův fond*, který zesnulý založil v roce 1896 obnosem 600,- K. Valná schůze rozhodla rozšířit fond na 1600,- K a využít úroků fondu k udělování cen soutěže o nejlepší matematické publikace. Ceny měly být udělovány každé tři roky v den Studničkových narozenin. Zakládací a věnovací listinu fondu přečetl ředitel Václav Starý.¹¹⁴⁾

Také ostatní společnosti uctily Studničkovu památku na svých schůzích.

V roce 1904 vyšel v *Časopise pro pěstování matematiky a fyziky* obsáhlý nekrolog *Dr. František Josef Studnička. Nástin jeho života i činnosti* [31] od Augustina Pánka. V témže roce vyšel nekrolog [20] od K. Kořistky a A. Pánka v *Almanachu České Akademie*.¹¹⁵⁾

Další vzpomínku na Studničku přednesl na půdě Jednoty dne 28. června 1916 Čeněk Strouhal; připomněl 80. narozeniny jejího prvního protektora. Studničkova dcera Růžena věnovala v tomto roce na *Studničkův fond* 8,- K a Jednota připojila 120,- K.¹¹⁶⁾

V roce 1923 se jihočeský odbor *Ústředního spolku československých profesorů* v Táboře na základě návrhu profesora Hemera ze Soběslavi rozhodl umístit na Studničkův rodný dům v Janově pamětní desku a vypsal k tomu účelu veřejnou sbírku.¹¹⁷⁾ Desku vytvořil sochař J. V. Dušek v dílně p. Herzána v Táboře. Nese kovovou plaketu se Studničkovou podobiznou.

Deska byla odhalena 22. června 1924 a předána Janovu. Slavnostní sbor přednesl píseň učitele F. Jungbauera a profesora E. Rataje, která byla složena právě k této příležitosti.¹¹⁸⁾ Profesor Antonín Turek, předseda spolku jihočeských pedagogů, přivítal čestné hosty. Slavnostní projev přednesl František Nušl jako zástupce Jednoty a Karel Petr jako zástupce Karlovy univerzity. S krátkými projevy vystoupili F. Nachtikal za brněnskou techniku, profesor Hoffmeister, ředitel gymnázia a náměstek starosty Jindřichova Hradce a profesor Kostlivý za správu Tábora. Profesor Samec, ředitel janovské základní školy, desku odhalil, žáci učitelského ústavu ze Soběslavi zazpívali závěrečný sbor „Sláva tobě“ od Bedřicha Smetany. Na závěr slavnosti mohli zájemci shlédnout výstavku Studničkových spisů, které zapůjčila Růžena Studničková a kterou uspořádal řídicí učitel janovské školy.¹¹⁹⁾

Růžena Studničková věnovala Jednotě roku 1928 v den 25. výročí otcovy smrti 125,- K na *Studničkův fond*. Výbor Jednoty doplnil částku na 250,- K. Karel Petr napsal krátkou vzpomínku na Studničkovu činnost v Jednotě.¹²⁰⁾

V roce 1931 vydal Bohumil Bydžovský v *Osvětě* článek *Literatura matematická* [2], ve kterém je vylíčena historie matematiky na pražské univerzitě a charakterizován Studničkův význam pro rozvoj matematiky na univerzitě v 19. století.

15. října 1932 otiskla *Národní politika* článek Otakara Odložilíka *Samostatná česká univerzita v Praze před padesáti lety* [29], který připomněl rozdělení pražské univerzity roku 1882. Text je doplněn fotografiemi V. V. Tomka, E. Otta, F. J. Studničky, J. Randy a T. G. Masaryka.

Ke stému výročí Studničkova narození v roce 1936 otiskly *Národní listy* vzpomínku [11] B. Hostinského a *Národní politika* článek [7] o Studničkově životě a díle. Ve stejném roce připomněl Studničkovy zásluhy o rozvoj geografie a zeměpisu František Koláček v článku [19].

Jednota českých matematiků a fyziků vzpomněla sté výročí Studničkova narození na své schůzi 24. června 1936. Růžena Studničková věnovala tehdy k uctění otcovy památky 100,- K, které byly předány do správy *Studničkova fondu*.¹²¹⁾ V roce 1938, v den 35. výročí Studničkova úmrtí, byla udělena již pátá cena ze *Studničkova fondu*.

10. července 1938 oslavovala janovská škola 100. výročí postavení své budovy. V rámci slavnostního dopoledne přednesl krátký projev o F. J. Studničkovi profesor Jindřich Roubal ze Soběslavi, František Karel Studnička pak hovořil o významu národních škol. Ve škole byla uspořádána výstavka Studničkových prací.¹²²⁾

Čtyřicáté výročí Studničkovy smrti vzpomněly roku 1943 *Lidové noviny*, které otiskly článek [4] Karla Čupra, a *Jihočeská jednota*, která v článku [48] připomněla Studničkův vztah k Jindřichovu Hradci. (O jeho vztahu k tomuto městu viz [21], [35], [36].) Padesáté výročí úmrtí bylo připomenuto v *Literárních novinách* článkem [24] od Adolfa Nováka.

Ke 150. výročí Studničkova narození vydal v roce 1986 Jan Švejda stručnou výběrovou bibliografii [43].

Poznámky

- 1) Viz školní katalogy janovské školy 1840–1860, Okresní archiv Tábor, fond Janovská základní škola.
- 2) Vysvědčení ze 4. ročníku táborské hlavní školy je v [LA].
- 3) Zajímavé informace o Studničkově studiu na gymnáziu obsahuje *Neuhauser k. k. Gymnasium Katalog der ersten (... achten) Klasse im Schuljahre 1849–1850 (... 1856–1857)*, č. 115 (123, 132, 141, 150, 158, 167 a 176), Okresní archiv v Jindřichově Hradci, fond Gymnázium J. Hradec.

- 4) Dr. Eduard Schöbl (1829–1886) byl absolventem pražské univerzity. Od roku 1851 působil na gymnáziu v Jindřichově Hradci. Uveřejnil řadu matematických a fyzikálních článků v *Matici České*, vídeňských *Sitzungsberichte der kais. Akademie der Wissenschaften* a v časopise *Die Natur*.

O J. Steinhäuserově působení na jindřichohradeckém gymnáziu viz *Učitel matematiky* 4(1995/96), 125–128.

Na gymnáziu v Jindřichově Hradci studovala řada českých vědců, profesorů, spisovatelů a politiků, např. J. B. Eiselt, A. Mattuška, V. V. Tomek a F. Nušl. Studničkův přítel Jan Bohumil Eiselt (1831–1908) byl český lékař, internista, profesor pražské univerzity, který založil první českou kliniku vnitřního lékařství v Praze.

František Nušl (1867–1951) byl matematik a astronom, profesor na české technice a Karlově univerzitě a ředitel Státní hvězdárny v Praze, zabýval se též konstrukcí astronomických přístrojů.

Václav Vladivoj Tomek (1818–1905) byl český historik, profesor rakouských dějin na pražské univerzitě, jeho práce byly ovlivněny konzervativním pojetím českých dějin. Napsal např. *Dějepis města Prahy a Děje mocnářství rakouského*.

- 5) Maturitní vysvědčení i vysvědčení ze všech ročníků jsou v [LA].
- 6) Studničkův notový zápis *Čtverylky* je uložen v [JH]. Uveďme úvodní sloky:

Veselý študent si zakřepčí rád, proč by ne, proč by ne, vždyť je též mlád.
Veselý študent si zakřepčí rád, proč by ne, proč by ne, vždyť má též s kým.
Aj! slečno milostná, raďte započít rajský, rajský náš ten rej!
Aj slečno milostná, raďte započít rajský, rajský náš ten rej.
Kdybychom život svůj tak trávit mohli rozkošně. Ach!
Kdybychom celý svůj život trávit mohli tak roztomile!
Mladost radost, nemá starost, na svět hledí vesele.

*Mladost radost, nemá starost, kde se něco semele.
Mladíka přestárlého, študenta plačtivého, byflanta bezduchého
nechme se trudit!
Mladíka přestárlého, študenta plačtivého, byflanta otrockého
nechme se nudit, nudit.*

- 7) Ze Studničkovy korespondence Schöbloví, [LA]. Některé dopisy jsou psány česky, jiné německy; v té době Studnička psal v němčině podstatná jména s malými písmeny.
- 8) Doklad o imatrikulaci je v [LA].
- 9) Viz dopis děkanátu z 16. 10. 1859, Spisový materiál filozofické fakulty vídeňské univerzity, 1859, N 196. Archív vídeňské univerzity. Stipendium mu bylo propůjčeno nadací sv. Václava dekretem č. 33 262 z 27. srpna 1857 nadačním místem pro chudé studenty. Toto stipendium je každoročně připomínáno i v katalogu posluchačů.
- 10) Studničkovo studium je zachyceno v příslušných katalogích posluchačů filozofické fakulty vídeňské univerzity: 1857/58, str. 52; 1858, str. 51; 1858/59, str. 58; 1859, str. 49; 1859/60, str. 53; 1860, str. 43; 1860/61, str. 53; 1861, str. 47.
Studničkův vysokoškolský index je uložen v [LA].
- 11) Spisový materiál filozofické fakulty vídeňské univerzity, 1860, N 168. Archív vídeňské univerzity.
- 12) Tamtéž, 1857/58, N 137; 1859/60, N 113.
- 13) Franz Xaver Moth (1802–1879) byl na vídeňské univerzitě v letech 1849–1879 profesorem elementární matematiky.
Johannes Andreass von Eittingshausen (1796–1878), rakouský fyzik a matematik, byl profesorem fyziky v Göttingen a ve Vídni.
Josef Maxmilián Petzval (1807–1891), rodák ze Spišské Belé, působil jako univerzitní profesor v Budapešti, Berlíně a Vídni, zabýval se diferenciálním počtem a fyzikální optikou. Jednota českých matematiků jej roku 1874 jmenovala svým čestným členem.
Franz Unger (1800–1872), německý botanik a fytopaleontolog, byl na vídeňské univerzitě v letech 1850–1866 profesorem fyziologie rostlin.
Eduard Fenzl (1808–1879), rakouský lékař, byl profesorem botaniky; je autorem řady prací ze systematické botaniky.
Franz Xaver Maxmilian Zippe (1791–1863), rakouský mineralog a geolog, profesor vídeňské univerzity, byl prvním mineralogem *Musea království Českého*, zakladatelem české vědecké práce v teorii hornin a nerostů.
- 14) Osvědčení je uloženo v [LA]. Více o vývoji fyzikálního ústavu viz [1].
- 15) Podrobný popis Studničkovy zkoušky učitelské způsobilosti obsahuje *Prüfungszeugnis* uložený v [JH].
V domácí práci Studnička zpracovával z matematiky téma *Es ist der Nutzen und der Gebrauch der unendlichen Factorenfolgen in der Analysis zu zeigen*, z fyziky *Darstellung und Erklärung der Lichtmeteore*, třetí téma, didaktické, se týkalo otázky zavedení fyzikálního zeměpisu do výuky nejvyšších

tříd gymnázií. Hodnocení domácí práce z matematiky a fyziky bylo velmi pozitivní (zdůrazněna pile, odborné znalosti, jasnost a přesnost zpracování), v hodnocení didaktické části bylo uvedeno, že práce svědčí o duševní svěžesti kandidáta, nicméně že obsahuje jakési nedostatky.

Klauzurní písemná zkouška měla tato témata:

Matematika 1. *Es sind die Gründe auseinanderzusetzen, auf denen der Zweck, die Einrichtung und der Gebrauch der sogenannten logarithmischen Hilfstafeln von Gauss beruhen, und es ist zu zeigen, wie mit dieser Tafeln die reellen Wurzeln der sogenannten trimonischen Gleichungen im Allgemeinen berechnet werden können.* 2. *Wie läßt sich die Endlichkeit des Werthes eines bestimmten Integrals, dessen Gränzwerte unendlich sind, aus der Convergence unendlicher Reihen erkennen? Erläuterung an der Formel: $\int_0^\infty \frac{\sin x}{x} dx$.* 3. *Entwicklung der Allgemeinen Ausdrücke zur Rectification der krummen Linien, Complanation der krummen Flächen und Cubirung der von krummen Flächen begrenzten Körper.*

První dvě otázky Studnička prakticky nezodpověděl, odpověď na třetí nebyla dána v plné obecnosti.

Fyzika: *Entwicklung der Gesetze der Centralbewegung und unter der Voraussetzung, daß die Bewegung in einer Kegelschnittslinie erfolgt, soll auch der mathematische Ausdruck für die Größe der Centripetalkraft ermittelt werden. Bestimmung der Fortpflanzungsgeschwindigkeit des Schalls. Nachweisung der Axendrehung der Erde und Angabe der unmittelbaren Folgen derselben.*

Při hodnocení byla oceněna přesná odborná znalost a jasné a precizní vysvětlení.

Témata z fyziky byla zodpovězena výborně.

Ústní zkouška sestávala z němčiny, matematiky a fyziky.

Z němčiny Studnička odpovídal na otázky z gramatiky a literatury (Goethe). Gramatická část byla zodpovězena velmi dobře, literárně historická méně uspokojivě.

Z matematiky dostal tyto otázky:

Der Beweis der Allgemeingiltigkeit des binomischen Lehrsatzes, Herleitung der Reihe für die Exponentialfunction aus diesem Lehrsatz und Entwicklung der unendlichen Reihen für die Sinus und Cosinus. Bestimmung der Abstandes eines durch seine Coordinaten gegebenen Punctes im Raume von einer durch ihre Gleichung gegebene Ebene. Entwicklung der cyclometrischen Function An. Tg. einer complexen Zahl wieder in Form einer complexen Zahl.

Při hodnocení byla oceněna správnost, rychlost, jasnost a důkladnost, zběhlost v technické části kalkulu a schopnost vyučovat.

Z fyziky měl tyto otázky: a. *Die allgemeinen Gesetze der chemischen Verbindungen;* b. *Die Wirkungen der Flüssigkeitstheilchen auf sich selbst bei verschiedener Gestalt der Oberfläche;* c. *Torriceli's Theorem, betrefend die Ausflußgeschwindigkeit einem tropfbaren Flüssigkeit;* d. *Bestimmung des Brechungsexponenten bei verschiedenen Körpern;* e. *Theorie der Multiplicato-*

ren.

Při hodnocení byla oceněna správnost, rychlost a jistota odpovědí a jeho fyzikální vzdělání vůbec.

Studničkova přednáška *Über optische Instrumente im Allgemeinen und insbesondere über das einfache Mikroskop*, která byla přednesena v 8. třídě Akademického gymnázia, byla hodnocena jako dobře připravená a správně přednesená: *Er sprach mit Anstand und mit einer kräftigen Stimme, klar und bündig und zugleich in der Art daß sein Vortrag von den Zuhörern richtig aufgefaßt werden konnte.*

Bez zajímavosti nejsou ani výše poplatků za zkoušky: za posouzení domácí práce Studnička zaplatil 72 krejcarů, za ústní zkoušku 10 zlatých a 50 krejcarů.

- 16) Rigorossen Protocol FF, 1845–1865, Ph 59.3, Archív vídeňské univerzity. Studničkův doktorský diplom je uložen v [LA].
- 17) Ján Kollár (1793–1852), slovenský básník, hlavní představitel národního obrození, evangelický kazatel v Pešti, univerzitní profesor slovanských starožitností ve Vídni, autor díla *Slávy dcera*.
- 18) Oba jmenovací dopisy jsou uloženy v [JH].
- 19) J. Mayer si mladého doktora velice vážil; vyplývá to např. z jednoho dopisu, ve kterém oceňuje jeho činnost ve svém domě ([JH]).
- 20) Toto gymnázium vzniklo 22. 7. 1849 spojením dvouletého filozofického ústavu a šestiletého piaristického gymnázia, sídlilo v bývalém dominikánském klášteře. V roce 1862 bylo prohlášeno za ryze německé; současně však při něm byly zřízeny české paralelky 1.– 4. ročníku.
Václav Šimerka (1819–1887) byl český kněz a matematik, autor prvních českých středoškolských učebnic a několika matematických prací.
- 21) Viz *Geschichte des k. k. Gymnasium zu Budweis, II. Band vom Jahre 1858–1900*, a *Katalog Gymnasium zu Budweis 1863, 1864*. V kronice německého gymnázia v Českých Budějovicích je zaznamenán v roce 1862/63 (str. 9) Studničkův příchod a v roce 1864/65 (str. 12) jeho odchod. Okresní archív v Českých Budějovicích, fond Německé gymnázium.
Studničkův jmenovací dekret č. 46 694 z 24. 9. 1862 je uložen v [JH].
- 22) Budweiser Kreisblatt 12(1863), č. 102 z 23. 12., str. 3.
- 23) První přednáška se konala 27. 2. v Milleretově sále. Pozvánky na přednášky doplněné stručnou charakteristikou jejich obsahu se objevily v časopisu Anzeiger 1863, č. 15 z 18. 2., str. 3; dále č. 31 z 18. 4., str. 3.
- 24) První přednáška se konala 1. 12. v Milleretově sále. Vstupné bylo opět stanoveno na 1 zlatý. Pozvánky se objevily v regionálním tisku: Budweiser Kreisblatt 12(1863), č. 94 z 25. 11., str. 3; č. 95 z 28. 11., str. 1; Anzeiger 1863, č. 94 z 25. 11., str. 3; č. 101 z 19. 12., str. 2–3. Na přednáškách kolovaly prezenční listiny, dnes jsou uloženy v [JH].
- 25) Jmenovací dopis je uložen v [JH].
- 26) *Auf dem mathematischen Gebiete vollkommen orientirt war auch der bisherige Erfolg bei den Schülern ein äusserst günstiger. Gewandtheit in beiden*

Landessprachen, Gründlichkeit und Herablassung zum Fassungsvermögen der Schüler, verbunden mit Geduld und Eifer, lassen von diesem jungen Lehrer Bedeutes im Lehrberufe erwarten.

Toto hodnocení z dubna 1864 je uloženo v [JH].

- 27) Viz korespondence s inspektorem Václavem Svobodou, [JH].
- 28) Viktor Pierre (1819–1886) byl německý fyzik, který od roku 1857 působil na pražské univerzitě a od roku 1867 na technice ve Vídni.
Gustav Skřivan (1831–1866) byl český matematik, profesor pražské polytechniky.
Aloisův dopis je uložen v [JH].
- 29) Skřivanův dopis z 27. 8. 1864 je uložen v [JH].
Ferdinand Lippich (1838–1913) se habilitoval roku 1863 na polytechnice v Praze, od roku 1865 působil na polytechnice ve Štýrském Hradci a v letech 1874–1909 na německé univerzitě v Praze.
- 30) Jmenovací dekret č. 19 552 je uložen v [JH].
Poznamenejme, že Grünwald, Laun a Vaňous byli zakladatelé *Spolku pro volné přednášky z matematiky a fyziky*, ze kterého vznikla *Jednota českých matematiků*.
- 31) Dopis ze dne 13. 3. 1866 o zvýšení platu v souvislosti se suplováním řádné stolice je uložen v [JH].
- 32) Karl Wersin (1803–1880) byl fyzik a matematik, 1836–1872 profesor mechaniky a fyziky na polytechnice v Praze.
Jakob Heinrich Karl Durège (1821–1893) byl německý matematik, profesor na pražské polytechnice (od r. 1864) a univerzitě (od r. 1869).
Otto Wilhelm Fiedler (1832–1912) byl německý matematik, profesor deskriptivní geometrie na polytechnice v Praze (1864–1867) a Curychu, autor řady geometrických prací a učebnic.
Emil Winkler (1835–1888) byl německý inženýr a profesor na polytechnice v Praze, Vídni a Berlíně.
František Nickerl (1838–1920) byl profesorem zoologie, botaniky a zbožiznalství na polytechnice v Praze.
- 33) Ustavující dekret č. 9 953 z 23. 8. 1866 je v [JH].
- 34) Dekrety o jmenování č. 134 ze dne 12. 2. 1871 a č. 9 ze dne 20. 10. 1871 jsou uloženy v [JH].
- 35) Jmenovací dekrety jsou uloženy v [JH].
- 36) Gabriel Blažek (1842–1910) byl český matematik a politik, profesor matematiky na pražské polytechnice, v letech 1887–1900 říšský poslanec, od 1907 generální ředitel Hypotéční banky. Byl jedním ze zakladatelů *Spolku pro volné přednášky z matematiky a fyziky*.
- 37) Zápis profesorského sboru z 16. 1. 1871, Archív ČVUT Praha, fond Zápis profesorského sboru.
Rozsáhlou Studničkovu pedagogickou i organizační aktivitu na české polytechnice dokládají výše zmíněné Zápis z let 1869–1871.

- 38) Viz matrika oddaných sgn. TO 08, 1846–1858, str. 358, Archív hlavního města Prahy.
- 39) Vladimír Novák (1869–1944), český fyzik, v letech 1902–1939 byl profesorem na české technice v Brně.
- 40) Vojtěch Šafařík (1829–1902), český přírodovědec, od roku 1868 byl profesorem chemie na pražské (později české) univerzitě, od roku 1892 profesorem astronomie tamtéž.
- 41) Vilém Matzka (1798–1891), český matematik, od roku 1849 byl profesorem na pražské polytechnice, v letech 1850–1871 na pražské univerzitě.
- 42) Josef Jireček (1825–1888), český novinář a politik, v roce 1871 byl rakouským ministrem kultu a vyučování a v letech 1879–87 poslancem říšské rady.
- 43) Šafaříkův dopis z 19. 7. 1871 je uložen v [JH].
- 44) Osobní fond F. J. Studnička, Státní archiv Vídeň.
- 45) Karel Hornstein (1824–1882), astronom, fyzik a matematik, od roku 1864 byl profesorem matematiky na pražské univerzitě, od roku 1867 ředitelem pražské hvězdárny a od roku 1869 profesorem astronomie na pražské univerzitě.
Ernst Mach (1838–1916), významný rakouský fyzik a filozof, v letech 1867–1895 byl profesorem fyziky na univerzitě v Praze, v letech 1895–1901 ve Vídni, je autorem řady vysokoškolských učebnic. Poznamenejme pro zajímavost, že Mach napsal spolu s J. Odstrčillem (1837–1888), Studničkovým spolupracovníkem z Vídně, a s G. Jaumanem (1863–1924) výbornou učebnici fyziky pro německé střední školy.
- 46) Viz Jirečkův dopis z 28. 7. 1871 císaři, doklad 8 679/71, Státní archiv Vídeň, osobní fond F. J. Studnička.
- 47) Jmenovací dekret č. 8 679 z 8. 8. 1871 je uložen v [JH].
- 48) Jirečkův dopis z 26. 10. 1871, doklad 12 728/1871, Státní archiv Vídeň, osobní fond F. J. Studnička.
- 49) Uvedme pro zajímavost text „adresy“; je datována 3. 10. 1871. Uložena je v [JH].

Velectěný a milý Pane kollego !

Dopis Váš, v němž své přestoupení z české Polytechniky na Universitu Pražskou oznamujete, byl ve schůzi professorského sboru polytechniky dne 2. října přednesen, a uloženo jest následkem toho dopisu, jenž jak o Vaší bratrské kollegialnosti tak i o Vašem šlechtném vlastenectví tklivého vydává svědectví, rektoru Vám upřímně oddanému ve jménu všech na přátelskou památku zde podepsaných kollegů na české Polytechnice, s nimiž jste od založení toho ústavu všechny slasti a strasti práce a obrany k upevnění a zvelebení jeho věrně, odhodlaně a neunavně sdílel, vysloviti Vám lítost nad Vaším odchodem ze středu jejich, a býti tlumočníkem upřímně přátelské vděčnosti a uznalosti, kterouž se k Vám celý professorský sbor pro Vaše znamenité zásluhy o vědecký pokrok českých posluchačů polytechniky, jakož i pro tolikéřé důkazy ryzího přátelství všem jednotlivým členům jeho projeveného, zavázána cítí.

Jedině šlechetné důvody a obětovné sebezapření, které Vás k tomu vedou, abyste povinnosti vlastenecké vykazující Vaši výtečné vědecké činnosti jiný a neméně důležitý obor, lahodu obcování v přátelském kruhu kolegů a oddaného Vám posluchačstva v oběť přinesl, zabraňuje professorskému sboru, naléhati na Vás prosbou, byste ze středu jeho neodcházel.

Přijmětež tudíž, velectěný a milý Pane kollego, ujištění všech svých kolegů na české Polytechnice nehynoucího přátelství, jehož zárukou jest společná naše snaha po zvelebení vlasti vědeckým pokrokem, vzdělaností a osvětou.

„Adresu“ podepsal rektor J. Krejčí a 14 členů sboru.

- 50) Torzo tohoto dopisu je uloženo v Archívu ČVUT ve fondu F. J. Studnička. Patrně jde o poděkování a odpověď na „adresu“.
- 51) Dopis s rozhodnutím (č. 19 962) je uložen v [JH].
V Archívu ČVUT je ve fondu F. J. Studnička uloženo několik dopisů nebo jejich kopií, které se vztahují ke Studničkovu přestupu na univerzitu. 2. září 1871 Zemský výbor žádal, aby se Studnička ke svému přestupu vyjádřil. Dne 10. 9. vyslovil F. Tilšer (1825–1913) Studničkovi blahopřání k povolání na univerzitu, dne 5. 10. však zemský maršálek Studničku žádal o vyjádření k zamýšlenému přestupu na univerzitu. Zdá se, že buď Studnička s přestupem váhal nebo že došlo k administrativním chybám či zpoždění zpráv. O tom by svědčil i dopis rektora Krejčího z 25. 9., který Studničkovi oznamuje, že je pro školní rok 1871/72 zvolen přednostou odboru pro stavitelství vodní a silniční.
- 52) Zápis ze schůze profesorského sboru polytechniky ze dne 2. 10. 1871, Archív ČVUT, fond Zápisů profesorského sboru. Řádným profesorem se opravdu stal G. Blažek, mimořádným Emil Weyr.
- 53) Emanuel Bořický (1840–1881) byl český mineralog, zakladatel české petrochemie, profesor pražské univerzity.
Ladislav Čelakovský (1834–1902), syn básníka F. L. Čelakovského, byl od roku 1860 kustodem botanických sbírek *Musea království Českého*, od roku 1880 profesorem botaniky na pražské univerzitě, organizoval rozsáhlý floristický výzkum Čech; je autorem řady prací z fylogeneze rostlin.
Antonín Frič (1832–1913), český geolog, zoolog a paleontolog a obhájce darwinismu. Působil jako profesor zoologie na pražské univerzitě a v *Museu království Českého*.
Josef Kalousek (1838–1915) byl český historik, který se zabýval vývojem českého státního práva; je autorem řady historických a právních spisů.
Emil Weyr (1848–1894) byl slavný český matematik, který byl od roku 1875 profesorem vídeňské univerzity.
- 54) Příslušné diplomy jsou uloženy v [JH].
- 55) Jmenovací dekret a diplom jsou uloženy v [JH].
- 56) Po smrti profesora Studničky přešla polovina domku na jeho čtyři děti, v roce 1914 získaly i druhou polovinu. V roce 1918 přešel podíl Bohumily na její dvě sestry, které v roce 1951 věnovaly své podíly své neteři Olze Studničkové. V roce 1946 získala Olga Studničková podíl svého otce Františka Karla. Po

její smrti v roce 1962 přešla celá nemovitost na její matku Olgu Studničkovou, manželku Františka Karla, která ji v roce 1963 darovala své neteři Taťaně Týrové. Rodina Týrů domek prodala v sedmdesátých letech. V roce 1995 byl v bývalém domku Studničkových obchod Milady Čtrnácté s galantním zbožím, porcelánem a svítidly.

Koncem 70. let došlo k výstavbě silnice okolo Vajgaru, která rozdělila původní velkou zahradu na dvě části a podstatně celý objekt znehodnotila. Za Studničkovým domem bylo vybudováno velké parkoviště. Dům není opatřen žádnou pamětní deskou. V pozemkové knize do roku 1963 je dům veden pod č. p. 26/I a zahrada jako parcela 1324 LV 82 61 42.

Velmi zajímavé je, že Studnička postavil v Praze dům v ulici Černé, v Táboře pobýval na letním bytě v ulici Růžové, v Jindřichově Hradci zakoupil rodinné letní sídlo v ulici Růžové. Navíc krátce po svatbě bydlel v Praze v ulici Sirotčí (dnes Olivova); sousední dům tvořil roh ulice Sirotčí a Růžové.

- 57) V [JH] se zachovalo několik fotografií této kuželkářské společnosti. V Jindřichově Hradci se Studnička stýkal i s profesorem J. B. Eiselttem – viz pozn. 4).
- 58) V Literárním archívu Památníku národního písemnictví se dochovala velmi zajímavá Studničkova korespondence s profesory J. Krejčím a J. Kvíčalou. Jedná se o 23 dopisů Jana Krejčího z let 1878–1883 a 17 dopisů Jana Kvíčaly z let 1880–1883.

Jan Krejčí (1825–1887) byl český geolog, profesor pražské univerzity, zakladatel české geologické školy, autor řady prací o geologii Čech.

Jan Kvíčala (1834–1908) byl první profesor klasické filologie na pražské a později české univerzitě, spoluzakladatel časopisu *Listy filologické a pedagogické*, překladatel antické literatury a autor řady kritických filologických studií.

Většina zmíněných dopisů byla odeslána z Vídně, kde se Krejčí i Kvíčala jako poslanci účastnili zasedání dolní a horní komory rakouského sněmu. Korespondence obsahuje zajímavé informace o politické, národnostní i hospodářské situaci v tehdejší rakouské monarchii. Jsou zde popsána a komentována jednání parlamentu o školských otázkách, schůzky s ministrem kultu a osvěty S. Conradem a zejména snaha části české inteligence o osamostatnění české univerzity. V dopisech jsou informace o situaci na pražské univerzitě, jsou zde diskutovány problémy, které bylo nutno překonávat při konstituování a budování české univerzity; je možno z nich vysledovat taktiku Studničky, Kvíčaly a Seydlera, podle které postupovali při obsazování nových českých univerzitních stolic. Studničkovy reference a podpory byly velmi důležité při obsazování míst v přírodovědných oborech, jeho názor ve Vídni rozhodoval o přijetí či nepřijetí do profesorského sboru. Studnička se všemi silami angažoval v záležitostech Seydlera, Strouhala, Koláčka, Emila a Eduarda Weyra, Dvořáka, Závíšky a dalších.

Augustin Seydler (1849–1891) byl český fyzik, profesor teoretické fyziky a astronomie na české univerzitě. Sepsal první českou učebnici teoretické fyziky.

Čeněk Strouhal (1850–1923) byl český profesor fyziky na pražské univerzitě, vybudoval moderní fyzikální ústav, zabýval se experimentální fyzikou (mechanika a hydrodynamika), napsal řadu vysokoškolských učebnic.

František Koláček (1851–1913) byl český fyzik, profesor pražské univerzity, zabýval se optikou, vypracoval teorii elektromagnetického rozptylu světla.

František Závíška (1879–1945) byl český fyzik, profesor pražské univerzity, zabýval se Fresnelovým zákonem dvojlomu v krystalech, vlivem rentgenových paprsků na kondenzaci vodních par, Hallovým jevem, šířením elektromagnetických vln a hydrodynamikou.

Čeněk Dvořák (1848–1922) byl český fyzik, profesor univerzity v Záhřebu v Chorvatsku, autor řady pojednání z optiky, akustiky, elektřiny a dějin fyziky.

Eduard Weyr (1852–1903) byl profesor matematiky na české technice v Praze, autor řady prací z projektivní geometrie, algebry a diferenciálního počtu.

Studnička podporoval každého nadaného Čecha, který v pražské univerzitě neviděl jen přestupní stanici, či zdroj osobního prospěchu, každého, kdo mohl a chtěl sloužit české vědě, vzdělanosti a kultuře. Všemi prostředky se snažil zajistit dobré profesory, docenty a asistenty pro samostatnou českou univerzitu. Z řady zachovaných dopisů ze Záhřebu (Č. Dvořák, L. Geitler a M. Franje) a ze Sofie (J. Jireček) vyplývá, že byl považován za nestranného a seriózního referenta, který byl schopen posoudit odborné i morální předpoklady uchazeče o univerzitní či jiná místa. Proto byl často žádán o posudky či návrhy na členy profesorských sborů na nově koncipovaných nebo rozšiřovaných školách. Studnička touto činností ovlivnil obsazení některých slovanských univerzit, ale i mnoha českých středních škol. Pokud svou podporu někomu odepřel nebo se v nějaké záležitosti neangažoval (např. Lerch, Domalíp), bylo to proto, že se obával, že se kandidát nebude angažovat v práci pro rozvoj české vědy, jazyka a vzdělanosti. Usiloval o rozšíření počtu českých přírodovědných stolic, zasazoval se o zlepšení odborné výuky v českém jazyce na všech typech a stupních škol.

Karel Domalíp (1846–1909) byl český fyzik, profesor experimentální fyziky a elektrotechniky na české technice v Brně.

Matyáš Lerch (1860–1922) byl vynikající český matematik, profesor techniky a později univerzity v Brně, autor řady významných prací (teorie čísel, speciální funkce, řady).

⁵⁹⁾ Oba dekrety jsou uloženy v [JH].

⁶⁰⁾ Nedatovaný Studničkův dopis Jirečkovi, LA PNP, fond J. Jireček. Studnička v dopise navrhoval i úpravy Klementina a vyjadřoval se ke studijnímu plánu.

⁶¹⁾ Např. v roce 1883/84 studovalo matematiku u Studničky 13 studentů, v roce 1891/92 již 22 studentů a v roce 1900/01 dokonce 164 studentů. Více viz [32].

⁶²⁾ Jiří Stanislav Guth–Jarkovský (1861–1943), středoškolský profesor matematiky a fyziky, spisovatel, tělovýchovný funkcionář, zakládající člen Mezinárodního olympijského výboru, první ceremoniář prezidenta republiky. Autor řady knih, např. *Společenský katechismus*. Viz Historie matematiky I, JČMF, Brno 1994, str. 220–230.

- ⁶³) Václav Karel Řehořovský (1849–1911) byl český matematik, fyzik a technik. Působil jako profesor české techniky v Brně, byl ředitelem Jednoty, napsal řadu učebnic.
- ⁶⁴) Josef Durdík (1837–1902) byl významný český filozof a estetik, profesor pražské univerzity, představitel herbartismu a propagátor darwinismu, autor moderní české filozofické terminologie.
- ⁶⁵) Více o Studničkově činnosti v roce 1882 viz Zápisy o poradě Filozofické fakulty — Protokoly sboru Filozofické fakulty 1882–1883, inv. č. 1–19, kartón č. 1, a Spisy Filozofické fakulty 1882–1883, inv. č. 1368, kartón č. 136.
- ⁶⁶) Studničkův dopis Jirečkovi ze dne 30. 6. 1888, LA PNP, fond J. Jireček.
- ⁶⁷) Jaroslav Goll (1846–1929), významný český historik, byl profesorem obecných dějin na české univerzitě, zakladatelem významné historiografické školy (Gollova škola). Podílel se na důkazu nepravosti Rukopisů, je autorem řady historických studií.
Bohuslav Raýman (1852–1910), český organický chemik, byl profesorem české univerzity, věnoval se studiu aromatických látek a biochemii kvasných pochodů. Napsal první české učebnice fyzikální chemie.
Karel Vrba (1845–1922), český mineralog, byl profesorem české univerzity, ředitelem mineralogických sbírek Musea království českého.
František Vejdovský (1849–1939), český biolog a zoolog, od roku 1892 byl profesorem srovnávací anatomie a embryologie na české univerzitě.
- ⁶⁸) Matouš Talíř (1835–1902) byl profesorem finančního práva na české univerzitě, napsal řadu prací o dějinách rakouského finančnictví.
Vilém Weiss (1835–1891), český lékař a chirurg, byl profesorem české univerzity, zakladatelem české urologie.
Emil Ott (1845–1924), český právník, tvůrce a představitel moderní české právní vědy, zakladatel české vědy o procesním právu, byl profesorem české univerzity, autorem řady právních spisů.
- ⁶⁹) Dopis děkana Gebauera z 12. 11. 1890 ministerstvu kultu a vyučování, Státní archiv ve Vídni, fond Unterrichts, 1134 5G Prag – Philolog., dokument č. 10 205/1891.
Poznamenejme, že již v osmdesátých letech byl podán návrh na jmenování soukromého docenta Ludvíka Krause (1857–1885), který přednášel jako soukromý docent na české filozofické fakultě čtyři semestry (1882–1884), mimořádným profesorem. Ten se však jmenování nedožil.
- ⁷⁰) Dokládá to Studničkova korespondence s Eliškou Krásnohorskou, [LA].
- ⁷¹) Více o Studničkově činnosti na univerzitě viz Spisy Filozofické fakulty 1882–1903, inv. č. 1368–1394, kartóny č. 136–162 a Zápisy o poradě Filozofické fakulty – Protokoly sboru Filozofické fakulty 1882–1903, kartón č. 1 a 2, Archiv UK, dále [6], [8], [9], [14], [18], [26], [27], [29] a [32].
- ⁷²) Studničkův dopis z 5. 12. 1884 Seydlerovi, Archiv AV ČR, fond A. Seydler.
- ⁷³) Studničkův dopis z 20. 10. 1886 Seydlerovi, tamtéž.
- ⁷⁴) Studničkův dopis z 17. 10. 1886 Seydlerovi, tamtéž.

- 75) Kvíčalův dopis ze 6. 4. 1887 Seydlerovi, tamtéž.
- 76) Kritika Studničkova spisu viz *Athenaeum* 3(1886), 365–366, jejím autorem je patrně A. Seydler.
Josef Král (1853–1917), český klasický filolog, od roku 1883 byl profesorem české univerzity. Je autorem řady filologických prací, působil jako překladatel řeckých klasiků.
Odpověď redakce *Kroku* J. Královi viz *Krok* 1(1877), 169–171. Králova odpověď viz *Athenaeum* 4(1887), 342–344.
- 77) Studničkův dopis z 26. 10. 1887, Archív UK, fond AS, J 2/4, Disciplinární řízení Prof. dr. Král.
- 78) Jan Gebauer (1838–1907), český filolog a literární historik, mladočech, od roku 1881 byl profesorem na pražské a potom české univerzitě. Je autorem řady literárních studií a knih, významně zasáhl do rukopisného boje.
- 79) Čtvrtá strana archu III a první strana archu IV. Více o průběhu disciplinárního řízení viz Disciplinární řízení, Prof. dr. Král, Archív UK, fond AS J 2/4.
- 80) *Časopis „Krok“ a jeho přátelé*, *Čas* 2(1888), č. 8, 113–118, dále *Čas* 2(1888), č. 24, 379–380.
- 81) Bohuslav Brauner (1855–1935) byl chemik, profesor české univerzity, propagátor Mendělejevovy periodické soustavy, zabýval se hlavně chemií prvků vzácných zemin. Bratr malířky Z. Braunerové.
Martin Hattala (1821–1903), kněz a jazykovědec, od roku 1861 byl profesorem slavistiky na pražské univerzitě. Podílel se na kodifikaci spisovné slovenštiny a její gramatiky.
Václav Emanuel Mourek (1846–1911) byl český germanista, zakladatel a první profesor německé filologie na české univerzitě.
- 82) *Osvědčení* vyšlo 16. 12. 1888 v novinách *Hlas Národa* (č. 349, 3). Odpověď v *Času* 3(1889), č. 1, 14–16 (viz též *Slavische Worte* 25. 11. 1888, č. 4, 77). Kritika Studničkových prací viz *Athenaeum* 6(1889), 114–117.
- 83) Strouhalův dopis z 2. 1. 1888 A. Seydlerovi, Archív AV ČR, fond A. Seydler. Rovněž Otakar Hostinský (1847–1910), zakladatel české hudební vědy, profesor estetiky na pražské univerzitě, připisuje kritiky Seydlerovi; stojí to v materiálech uložených ve fondu O. Hostinský (kartón č. 11) v Archívu MU v Brně.
- 84) Archív AV ČR, fond A. Seydler.
- 85) Karel Zahradník (1848–1916), český matematik, od roku 1876 byl profesorem na univerzitě v Záhřebu, od roku 1899 profesorem na české technice v Brně.
- 86) Zahradníkův dopis z 22. 2. 1889 Seydlerovi, Archív AV ČR, fond A. Seydler. Osobní dopisy tohoto typu se opakují v průběhu celého roku 1889.
- 87) Více o Studničkově činnosti v Akademickém senátu univerzity viz Archív UK, fond AS – Protokoly AS B6/2 – 10, 1882/3 – 1891/2.
- 88) Viz *Čas* 4(1890), č. 17, 267–268, č. 38, 600; 5(1891), č. 49, 782–784; 6(1892), č. 18, 276–277; 7(1893), č. 18, 284, č. 22, 350; 12(1898), č. 52, 822–823.

- ⁸⁹⁾ Josef Kaizl (1854–1901), český politik a národohospodář, profesor pražské univerzity, poslanec Říšské rady, 1898–1899 rakouský ministr financí.
- ⁹⁰⁾ Dva nedatované dopisy Aloise Studničky Bílému, LA PNP, fond F. Bílý.
- ⁹¹⁾ Antonín Rezek (1853–1909), český historik, byl profesorem české univerzity. Zabýval se českými politickými dějinami 16. a 17. století a dějinami českého náboženského hnutí.
Dopisy jsou uloženy ve fondech příslušných osob v LA PNP.
- ⁹²⁾ *Když totiž svého času dostal Jiruš titul dvorního rady, vysmíval se mi Eisselt ..., že u nás ho nedostaneme nikdo, poněvadž na fakultě naši prý je mnoho svárů. ...* Ze Studničkova dopisu z 8. 10. 1896 Rezkovi, LA PNP, fond A. Rezek.
- ⁹³⁾ Více o Studničkově účasti na schůzích profesorského sboru viz Protokoly sboru Filozofické fakulty 1882–1903, kartón č. 1 a 2, Archív UK.
- ⁹⁴⁾ Diplomy jsou v [LA].
- ⁹⁵⁾ Jmenování je uloženo v [LA].
- ⁹⁶⁾ Jmenování a dekret se jmenovacím diplomem je uložen v [JH].
- ⁹⁷⁾ Diplom je uložen v [JH].
- ⁹⁸⁾ Dopis se jmenovacím diplomem je v [LA].
- ⁹⁹⁾ Studničkův dopis z 10. 8. 1878 Jirečkovi, LA PNP, fond J. Jireček.
- ¹⁰⁰⁾ Studničkův dopis z 3. 9. 1884 Jirečkovi, tamtéž.
- ¹⁰¹⁾ Studničkův dopis z roku 1896 Krásnohorské, LA PNP, fond E. Krásnohorská.
- ¹⁰²⁾ Studničkův dopis z 18. 11. 1896 Rezkovi, LA PNP, fond Rezek.
- ¹⁰³⁾ Studničkův dopis z 13. 6. 1898 Ottovi, LA PNP, fond J. Otto.
- ¹⁰⁴⁾ Studničkův dopis z 13. 11. 1898 Rezkovi, LA PNP, fond A. Rezek.
- ¹⁰⁵⁾ Studničkův dopis z 30. 1. 1899 Rezkovi, tamtéž.
- ¹⁰⁶⁾ Studničkův dopis z 2. 10. 1896 Rezkovi, tamtéž.
- ¹⁰⁷⁾ Studničkův dopis z 5. 11. 1896 Rezkovi, tamtéž.
- ¹⁰⁸⁾ Studničkův dopis z 18. 6. 1898 Rezkovi, tamtéž.
- ¹⁰⁹⁾ Nedatovaný Studničkův dopis Rezkovi, tamtéž.
- ¹¹⁰⁾ Studničkův dopis z 6. 12. 1902 neznámému, [JH].
- ¹¹¹⁾ Podrobný popis pohřbu a seznam smutečních hostů je uveden v článku [31], str. 446–448.
O Studničkově smrti a jeho pohřbu informovaly téměř všechny deníky i časopisy. Přehled 1(1902–03), č. 13 z 28. 2., str. 224, Politik Hauptblatt 42(1903), č. 52 z 22. 2., str. 5, Právo lidu 12(1903), č. 52 z 22. 2., str. 5, Hlas Národa 1903, č. 53 z 23. 2., str. 2, a č. 54 z 24. 2., str. 2, Národní listy 43(1903), č. 52 z 22. 2., str. 2–3, Zlatá Praha 20(1903), č. 18, str. 214–216, Zvon 3(1903), str. 319–320, Národní politika 21(1903), č. 52 z 22. 2., str. 4, a č. 54 z 24. 2., str. 4, Lidové noviny v Brně 11(1903), č. 44 z 24. 2., str. 3, Katolické Listy 7(1903), č. 52 z 22. 2., str. 5, a č. 54 z 24. 2., str. 4, Moravská Orlice 41(1903), č. 44 z 24. 2., str. 1, Besedy lidu 11(1903), str. 106, Pražské noviny 1903,

č. 52 z 22. 2., str. 3, a č. 54 z 24. 2., str. 2, Pražský illustrovaný kurýr 1903, č. 52 z 22. 2., II. příloha, str. 3, a č. 54 z 24. 2., I. příloha, str. 3, Vesmír 32(1903), str. 118, Živa 13(1903), str. 123, Sborník České společnosti zeměvědné 9(1903), č. 3, str. 5, Ilustrovaný svět 3(1903), č. 19, str. 433–434, Časopis musea království Českého 77(1903), str. 420–431, Ohlas od Nežárky 33(1903), č. 9 z 28. 2., str. 1–2, Politik 5(1903), č. 52 z 22. 2., str. 5, Máj 1(1903), str. 357, ČPMF 32(1903), str. 297.

V Národních Listech a Pražském illustrovaném kurýru byly otištěny i fotografie smutečního průvodu Prahou.

Studničkův hrob je na Olšanech, hřbitov 6, oddělení 10b, hrob 11. Na jaře 1997 byl devastován, na podzim téhož roku opraven.

- ¹¹²⁾ František Nachtikal (1874–1939), fyzik, který působil na české technice v Brně a pak na ČVUT v Praze. Zabýval se zejména pružností, vybudoval tzv. teorii dopružování. Je autorem několika učebnic a populárních spisů (např. *Technická fyzika, Princip relativity*).
- ¹¹³⁾ Karel Petr (1868–1950) byl významný český matematik, profesor Karlovy univerzity, autor řady prací z teorie čísel, algebry, numerické matematiky, matematické analýzy a několika významných vysokoškolských učebnic.
- ¹¹⁴⁾ Znění listiny je uvedeno v [31], str. 444–445.
- ¹¹⁵⁾ Augustin Pánek (1843–1908) byl středoškolským profesorem a posléze profesorem matematiky na české technice v Praze, dvacet let působil jako redaktor *Časopisu pro pěstování matematiky a fyziky*, napsal řadu článků, hlavně z integrálního počtu a pravděpodobnosti.
- Karel František rytíř Kořistka (1825–1906) byl český matematik, geograf, kartograf a geodet, profesor geodézie a geometrie na polytechnice a německé technice v Praze, autor řady prací a knih.
- ¹¹⁶⁾ Viz Výroční zpráva JČMF za správní rok 1915–1916, str. 4.
- ¹¹⁷⁾ *Rodný dům prof. F. J. Studničky*, Ohlas od Nežárky 53(1923), č. 41 z 12. 10., str. 3.

Sbírka nesla název *Studničkova deska*, její konto L 5 133 bylo ve spořitelně v Táboře. *Jednota českých matematiků a Ústřední spolek československých pedagogů* přispěly na desku částkou 1 700,- K, zbytek nákladů byl uhrazen sbírkou — viz Výroční zpráva JČMF 1923–1924, str. 4, a článek *Památce Františka Studničky*, Lidové listy 1923, 23. 12., str. 4.

Pamětní deskou byla osazena budova janovské školy, která byla postavena až v roce 1838 a znovu přestavěna roku 1910. Až do roku 1838 se učilo v domě „u Staňka“ naproti nynější škole. Dnes má janovská škola číslo popisné 1. Dle matriky zemřelých Janov 15 měla škola až do roku 1880 číslo 2, v roce 1880 proběhlo přecíslování. Všechny děti F. X. Studničky, tedy i F. J. Studnička, se podle matriky narodily v domě č. 2. Zdá se, že před rokem 1838 stálo na místě nynější školy menší stavení s bytem učitele. Na tomto místě patrně vyrostla nová škola. Škola tedy přesně vzato není Studničkovým rodným domem. Více o janovské škole viz *Pamětní kniha janovské školy 1880–1925*, Okresní archiv Tábor, fond Janovská základní škola, a článek *Jubileum školy v Janově*, Český jih 66(1938), č. 28 z 23. 7., str. 1.

¹¹⁸⁾ Uvedme pro zajímavost text písně:

Památce Studničkově

Z kamenné půdy zrodil ses — člověk,
bohatýr ducha v legii světla
zde duše Tvoje k výšinám pravdy
rozmachem pravým od země vzlétla.

S večerem hvězdnou tu vídal jsi báň,
nad spící zemí jak rozkvět by luh
a šerem světů, paprsky dalek
hovořil k Tobě vesmíru duch.

V tu hudbu sfér se mísil bolný hlas —
to kraj Tvůj rodný vzdychl ze sna tich,
jak chtěl by tíhu srdcí vyslovit,
tisíců srdcí rodných bratří Tvých.

Tys porozuměl svého kraje snům
a v dálky hvězdné jasným hleděls čelem,
ten pohled dal Ti víru v dobro žití
a proto stal ses bratří učitelem.

Ta víra v dobra vítězství a pravdy
životu Tvému pevný smysl dala
a kdož v Tvé dílně učni Tvými byli
i ty Tvá víra v žití podpírala.

Teď duch Tvůj částí vesmírné je duše
a v harmonii nekonečna splývá,
však co jsi pro svůj národ učinil,
jak věčný pomník po Tobě tu zbývá.

Dnes lid Tvůj spěje k rodné střeše Tvoji
a věnce klade na Tvou mrtvou hlavu
dech hájů, niv se chvěje hudbou díků,
neb dílem svým jsi jejich tvořil slávu.

První, šestou a sedmou sloku zhudebnil profesor E. Rataj (viz [16]).

¹¹⁹⁾ Podrobný popis slavnosti viz *Ohlas od Nežárky* 54(1924), č. 28 z 11. 7., str. 2; *Český jih* 52(1924), č. 26 z 28. 6., str. 1–2; *Tábor* 68(1924), č. 26 z 27. 6., str. 1. O přípravách akce viz *Ohlas od Nežárky* 53(1923), č. 41 z 12. 10., str. 3; *Lidové listy* 1923, 23. 12., str. 4; *Národní politika* 42(1924), č. 169 z 20. 6., str. 4; *Ohlas od Nežárky* 54(1924), č. 23 z 6. 6., str. 3, a č. 25 z 20. 6., str. 1.

¹²⁰⁾ Viz *Výroční zpráva JČMF 1926–1927*, str. 3, *ČPMF* 57(1928), str. 163–164. K. P.: *Fr. Jos. Studnička*, *ČPMF* 57(1928), 163–164.

¹²¹⁾ Viz *ČPMF* 66(1937), str. D 57.

- ¹²²⁾ Viz tištěný leták oznamující program oslav, Okresní archiv Tábor, fond Janovská základní škola, a článek *Jubileum školy v Janově*, Český Jih 66(1938), č. 28 z 23. 7., str. 1.

Text letáku začíná takto: *Místní školní rada v Janově u Soběslavě se všemi spolky a korpor. ze školní obce oslaví dne 10. července 1938 100. výročí postavení školní budovy – rodného domu věhlasného matematika univ. profesora Ph. Dr. Frant. Studničky, spojené se sjezdem rodáků ze školní obce.*

LITERATURA

- [1] Bittner L., *Geschichte des Studienfaches Physik an der Wiener Universität in den Letzten Hundert Jahren*, Wien, 1949, Dissertation zur Erlangung des Doktorgrades an der philosophischen Fakultät des Universität Wien.
- [2] Bydžovský B., *Literatura matematická*, Československá vlastivěda. Díl 10, Osvěta, Praha, 1931, pp. 408–415.
- [3] B. D., *Sté výročí narozenin jihočeského učenice dr. Studničky*, Český jih 64 (1936), č. 27 z 27. 6., str. 1–2.
- [4] Čupr K., *Čtyřicet let od smrti prof. F. J. Studničky*, Lidové noviny 51 (1943), č. 50 z 21. 2., str. 4.
- [5] D–a., *Puteoli, Bajeto!*, Ohlas od Nežárky 17 (1887), č. 36 z 2. 9., str. 1–2.
- [6] Folta J., Mandlerová J., Nový L., *Matematika na pražské universitě v letech 1900–1918*, Acta universitatis Carolinae – Historia universitatis VIII–2 (1967), 7–43.
- [7] F. K., *Vzpomínáme velkého českého matematika*, Národní politika 54 (1936), č. 180 z 1. 7., str. 3–4.
- [8] Havránek J., Kafka K., Kučera K., Šmahel F., Truc M., *Stručné dějiny University Karlovy*, Universita Karlova, Praha, 1964.
- [9] Häuffler V., *Dějiny geografie na Universitě Karlově 1348–1967*, Universita Karlova, Praha, 1967.
- [10] Herben J., *Kniha vzpomínek*, Družstevní práce, Praha, 1935.
- [11] Hostinský B., *František Josef Studnička. Vzpomínka k 100. výročí narozenin*, Národní listy 76 (1936), č. 176 z 27. 6., str. 5.
- [12] G. H., *Dr. Fr. Studnička. K 66. narozeninám vědce*, Ohlas od Nežárky 32 (1902), č. 26 z 28. 6., str. 1–2.
- [13] Gebauerová M., *Rodinné vzpomínky na Jana Gebauera*, Kladno, 1926.
- [14] Goll J., *Rozdělení pražské university Karlo–Ferdinandovy roku 1882 a počátek samostatné university české*, Klub historický, Praha, 1908, Rozšířená instalační přednáška, kterouž měl dne 19. listopadu 1907 Jaroslav Goll, rektor české university 1907/1908.
- [15] Guth–Jarkovský J., *Paměti I–III*, Praha, 1929.
- [16] Jungbauer F., [bez názvu], Ohlas od Nežárky 54 (1924), č. 25 z 20. 6., str. 1.
- [17] Kádner O., *Vývoj a dnešní soustava školská, I. díl*, Sfinx, Praha, 1929.
- [18] Kazbunda K., *Stolice dějin na pražské universitě*, Práce z dějin university Karlovy, svazek 6, Universita Karlova, Praha, 1968.
- [19] Kolářek F., *Sto let od narození Fr. J. Studničky*, Sborník české společnosti zeměvědné 42 (1936), 91–92.
- [20] Kořístka K., Pánek A., *František J. Studnička*, Almanach ČA 14 (1094), 132–138.
- [21] Muk J., *Alois Landfras probuzenecký knihtiskař a jindřichohradecký starosta. K 150. výročí jeho narozenin a založení Landfrasovy tiskárny*, Jindřichův Hradec, 1947.
- [22] Neruda J., *Podobizny, III. díl*, Praha, Český spisovatel, 1952, původně vyšlo v Humoristických listech r. 1885 (č. 42 z 20. 11.).
- [23] Nejedlý Z., *T. G. Masaryk*, Melantrich, Praha, 1935.

- [24] Novák A., *Výročí prof. Dr. F. J. Studničky*, Literární noviny **2** (1953), č. 8 z 21. 2., str. 9.
- [25] Novák V., *Vzpomínky a paměti*, Brno, 1939.
- [26] Novotný V., *Universita Karlova v minulosti*, Praha, 1922.
- [27] Nový L., *K otázce rozsahu a personálního obsazení výuky matematiky na pražské universitě v letech 1882–1914*, Zprávy komise pro dějiny přírodních, lékařských a technických věd **17** (1964), 19–27.
- [28] N-ý, Fr. Ot., *Jindřichův Hradec před 40 roky. Z upomínek Fr. Ot. N-ého, studenta J. Hradeckého*, Ohlas od Nežárky **22** (1892), č. 26 z 24. 6., str. 1.
- [29] Odložilík O., *Samostatná česká universita v Praze před padesáti lety*, Národní politika **50** (1932), 15. 10., str. 3.
- [30] Opat J., *Filozof a politik T. G. Masaryk 1882–1893*, Melantrich, Praha, 1990.
- [31] Pánek A., *Dr. František Josef Studnička. Nástin jeho života i činnosti*, ČPMF **33** (1904), 369–480.
- [32] Petrání J., *Nástin dějin filozofické fakulty univerzity Karlovy*, Univerzita Karlova, Praha, 1983.
- [33] Pokorný M., *Stručný nástin české vědecké práce v matematice, fyzice i astronomii. U příležitosti druhého sjezdu lékařův a přírodozpytcův českých v Praze 1882*, Praha, 1882.
- [34] Smrž E., *Soběslavsko*, Učitelská jednota „Komenský“ v Soběslavi, 1930.
- [35] Strejček F., *Jindřichův Hradec let osmdesátých*, A. Landfras Syn, Jindřichův Hradec, 1916.
- [36] Strejček F., *Jak se probouzel Jindřichův Hradec*, Jindřichův Hradec, 1930.
- [37] Studnička A., *Paměti a zkušenosti ze zapadlých dob*, Zlatá Praha **37** (1920), 39–41, 56–58, 75–76, 88–90, 102–103, 122–123, 170, 202, 297–299, 311–313, 331–334, 352–353, 366–358.
- [38] Studnička F. J., *Feuilleton. Vůdce okolím Jindřichohradeckým. Pokračování*, Ohlas od Nežárky **22** (1892), 1–4, č. 36 z 2. 9.
- [39] Studnička F. K., *Nepublikované paměti, verze 4*, LA PNP, fond F. K. Studnička.
- [40] Svatoš M., *Výběr z korespondence filologa Josefa Krále*, Univerzita Karlova, Praha, 1989.
- [41] Syllaba T., *Bibliografický soupis publikovaných prací s úvodní studií a dokumentací k 100. výročí založení Gebauerova slovanského semináře*, Praha, 1979.
- [42] Šembera A. V., *Dějiny řeči a literatury československé. Věk novější od roku 1409 do roku 1868*, Vídeň, 1868.
- [43] Švejda J., *František Josef Studnička (1836–1903). Výběrová bibliografie*, Novinky literatury matematika – fyzika (1985), č. 4, 31–49.
- [44] Thomayer J., Schrutz O., *Věstník III. sjezdu českých přírodozpytcův a lékařův v Praze 1901*, Praha, 1901.
- [45] Thomayer J., *Oznamovatel druhého sjezdu českých přírodozpytcův a lékařův v Praze 1882*, Praha, 1882, vyšla čísla 1 – 5.
- [46] Tobolka Z. V., *Judr. Jos. Kaizl. Z mého života*, Unie, Praha, rok vydání není uveden.
- [47] Tomek W. W., *Paměti z mého života*, Praha, 1905.
- [48] Up., *Prof. Dr. F. J. Studnička a Jindř. Hradec*, Jihočeská Jednota **5** (1943), č. 9 z 26. 2., str. 5.
- [49] Vavroušek B., Otto J., *Literární atlas II*, Praha, 1938.
- [50] Velflík A. V., *Dějiny technického učení v Praze*, Unie, Praha, 1906, 1909.
- [51] Zahradník K., *Dr. Fr. J. Studnička. Životopisná črta*, Osvěta **33** (1903), 438–441.
- [52] *Prof. dr. Eduard Schöbl*, Ohlas od Nežárky **16** (1886), č. 22 z 29. 5., str. 1–2.
- [53] *F. J. Studnička*, Květy mládeži **2** (1886), 146–147.
- [54] *Bratří Studničkové*, Světozor **18** (1884), 375–376.
- [55] *Národní album, sbírka podobizen a životopisů českých lidí prací a snahami vynikajících i zasloužilých*, Praha.
- [56] *Prof. dr. František Jos. Studnička*, Zlatá Praha **1** (1884), č. 8 z 22. 2., str. 98, podobizna na str. 89.

- [57] *Oznamovatel sjezdu českých lékařův a přírodovědcův v Praze 1880*, Praha, 1880, vyšla čísla 1 – 4.
- [58] *Z Jednoty českých matematiků*, Moravská Orlice **41** (1903), č. 60 z 14. 3., str. 1, příloha.
- [59] *Čeští učenci v nebezpečí*, Národní listy **27** (1877), č. 165 z 18. 6., str. 2.
- [60] [bez názvu], Národní listy **27** (1877), č. 167 z 20. 6., str. 3.
- [61] *František Josef Studnička*, ČPMF **66** (1937), D 42.

[LA] Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, fond F. J. Studnička.
[JH] Okresní archiv v Jindřichově Hradci, fond KHA, kartón č. 124 (F. J. Studnička).